

Mediální výchova & film ve výuce

Vychází jako příloha Učitelského měsíčníku 2/2026

Mediální výchova & film ve výuce

Vychází jako příloha Učitelského měsíčníku 2/2026

Řízení školy

OBSAH

ÚVOD Markéta Beková	3
Mediální výchova ve školní výuce Jan Jiráček, Markéta Pastorová	5
Mediální výchova stojí na vztahu s žáky Rozhovor s Karlem Gambou	9
Silný příběh ve filmu vydá za tisíc slov. Jak žáky zaujmout a přiblížit jim témata současného světa? Tereza Knížková	13
Vyberte si novinky z nabídky více než 450 filmů a videí do výuky na portálu JSNS.CZ	16
Díky filmům se učení pro žáky stává osobním zážitkem, při kterém se myšlenky a pocity spojují Rozhovor s Bohuslavem Sedláčkem	20
Sociální dokument je ideální nadstavba pro školní výuku Jan Vnouček ...	26
Jak projekty Vzdělávání Paměti národa pomáhají v mediální výchově Dominika Kopčíková, Veronika Heřmánková	30
Kinopříběhy Paměti národa Markéta Koropečká	33
Film Vlasy smysluplně – s materiály a metodikou z učitelského terénu Adéla Křenová	36
Film, který otevírá téma odvahy, přijetí i druhé šance Martin Beinhauer ...	39
Seriál, který školám pomáhá mluvit o skutečných výzvách Dominika Konečná	45
Média hrou: Jak pomocí gamifikované mediální výchovy podporovat kritické myšlení? Patricie Martinů	49
Mediální výchova v době dezinformací: Rozpoznávání faktů a budování odolnosti dětí Rozhovor s Michalem Kaderkou	52

ÚVOD

Film má v české školní výuce dlouhou tradici. Již od roku 1936 se začal systematicky používat ve školách. Tehdejší ministerstvo školství a národní osvěty schvalovalo kulturně-výchovné snímky, které následně do škol distribuovalo. V šedesátých letech byl film dokonce začleněn do osnov českého jazyka. Této „pokrokovosti“ však ubíral na kráse fakt, že byl tehdy využíván především k posilování komunistické propagandy ve vzdělávání.

V dnešním online světě jsme s médii v každodenní realitě úzce propojeni. V podstatě jsme s nimi v kontaktu od okamžiku, kdy se probudíme, až do chvíle, kdy večer vypneme obrazovku. Proto je důležité, aby žáci ze škol neodcházeli jen jako pasivní konzumenti, kteří se nechají snadno ovlivnit zhlédnutým obsahem. Těžiště mediální výchovy spočívá v rozvoji mediální gramotnosti, kritického myšlení a schopnosti orientovat se v informačním prostoru, který je – mimo jiné vlivem sociálních sítí – přesycen dezinformacemi.

Nové příležitosti pro uchopení mediální výchovy přináší revidovaný RVP ZV. Zařazuje ji jako průřezové téma do oblastí českého jazyka, dějepisu a občanské výchovy s důrazem na rozvoj kritického myšlení a ověřování informací. Právě tyto dovednosti je třeba systematicky rozvíjet, aby naše společnost nebyla náchylná vůči fake news a manipulacím, které mohou mít v konečném důsledku i fatální následky, jak jsme mohli vidět během pandemie.

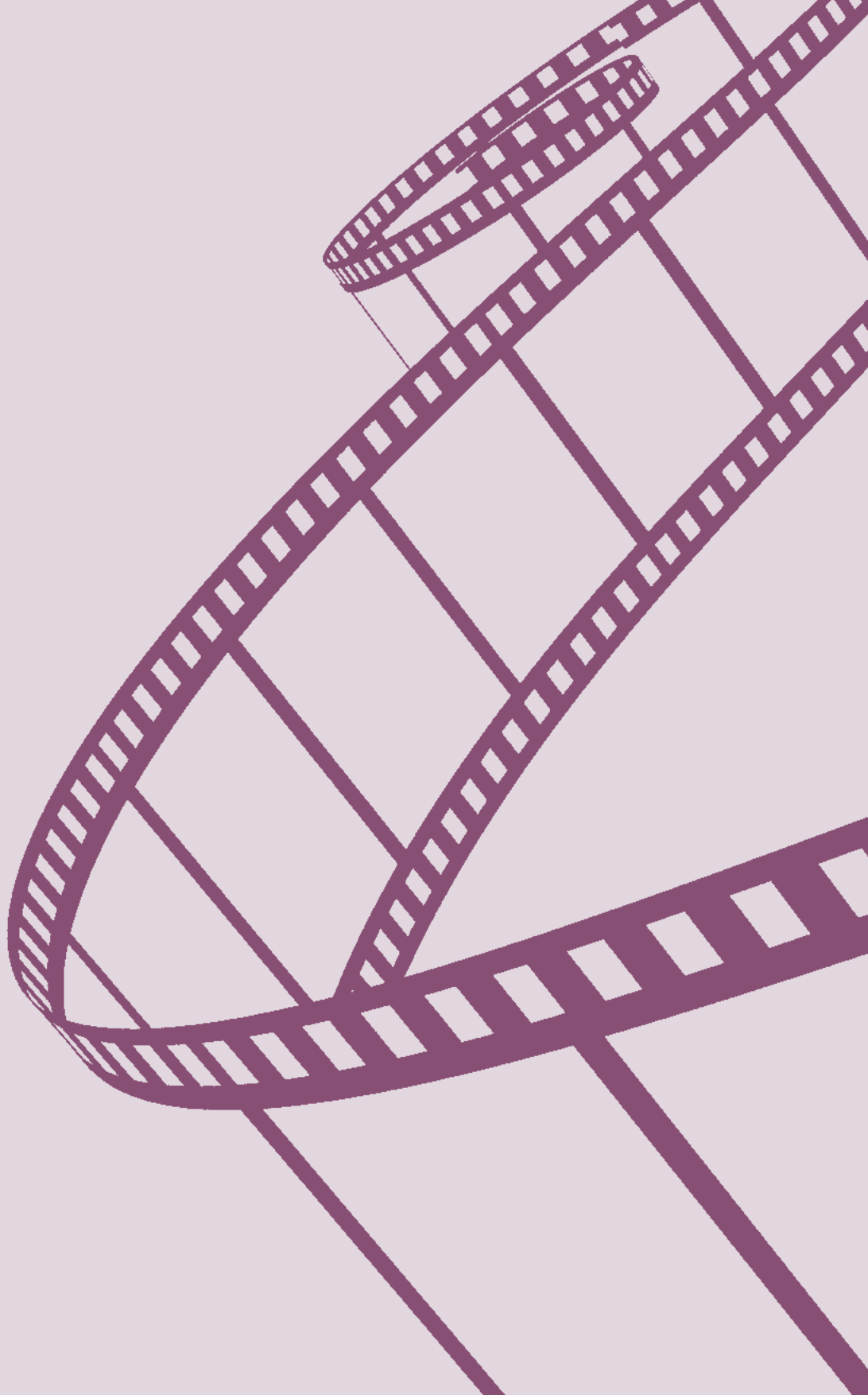
Tato příloha Učitelského měsíčníku přináší řadu inspirativních příspěvků od erudovaných autorů, kteří se mediální výchově dlouhodobě věnují. Nabízí také rozhovory s učiteli mediální výchovy a konkrétní doporučení na dokumentární i hrané filmy, včetně metodik, které lze snadno zapojit do výuky.

A jak k výuce mediální výchovy přistupovat, aby se znovu nestala nástrojem propagandy? Odpověď nabízí přístup Karla Gamby. Na otázku, zda se obává, že by mohla být mediální výchova považována za propagandu, odpovídá: „Ne, pokud jsou informace podloženy zdroji a argumenty a neopomínám pluralitu názorů. Nesouhlasíš s něčím? Dobrá. Pojďme hledat zdroje, argumenty, vedme dialog. To je prevence proti manipulaci.“

Vážení čtenáři, vážené čtenářky, přeji vám podnětné čtení.

Markéta Beková
Národní pedagogický institut

Mediaální výchova ve školní výuce

JAN JIRÁK, MARKÉTA PASTOROVÁ

Jedním z významných problémů současnosti je všudypřítomná existence nejrůznějších komunikačních prostředků. Od chvíle, kdy nás ráno vzbudí budík v mobilním telefonu, přes e-maily, posty a osobní zprávy až po internetové zpravodajství – vše je nám dostupné kdykoliv a kdekoliv, vše nabízí přístup k informacím, zábavě, poučení, rozptýlení, zapomenutí...

Zatímco dříve jsme měli média jako součást života, kterou lze uchopit a ohraničit, dnes jako kdyby se spíše náš život stal součástí médií. To nám v mnohém usnadňuje, či dokonce zpřijemňuje život, ale také nás to staví před nové hrozby (například v podobě velmi přesvědčivých simulací reality – tzv. fejků). Média nejsou jen **nástroj**, který používáme, jsou **prostředí**, ve kterém žijeme – a sami sobě snáze porozumíme, když se nám podaří důsledky této skutečnosti pochopit. Zejména proto je často slyšet požadavek, aby taková průprava byla součástí všeobecného vzdělávání – aby ve školách byla rozvíjena mediaální výchova, resp. v žácích posilována mediaální gramotnost.

V nejrůznějších podobách se setkáváme s výkladem, v němž je rozvoj médií – zejména na těch, kterým jsme si zvykli říkat „masová“ – chápán jako dlouhodobý a uchopitelný proces společenské změny, někdy označovaný jako **mediatizace** (alternativně i medializace). Je tím myšlena skutečnost, že v moderní společnosti se média stávají součástí jejího chodu a mají nějaký vliv na její instituce (na politiku, kulturu, vzdělání, sport, volný čas, spotřebu ad.). Mediatizace bývá charakterizována různě, např. tím, že média **rozšiřují** obzory našeho vědění za hranice bezprostřední smyslové zkušenosti (díky médiím „vidíme i tam, kam sami nedohlédneme“), že svou existencí dokážou **nahrazovat** kontakt živých lidí se živými lidmi (kontakt s živým bankovním úředníkem nahradil bezhotovostní styk nebo výběr hotovosti v bankomatu), že se stávají **součástí** jiných komunikačních procesů (návštěva filmového představení je legitimní náplň schůzky zamilovaného páru), že se jejich existenci společnost **přízpůsobuje** (třeba tím, že přijímá legislativu, která postavení a funkci médií ve společnosti upravuje).

S nástupem síťových médií (založených na digitalizaci dat, telekomunikačním přenosu a existenci počítačových sítí) se postavení médií mění a probíhá něco, co bychom mohli popsat jako „pohlcování společnosti a jednotlivců médii“. V literatuře bývá tento proces nazýván **hluboká mediatizace** a mezi jeho projevy bývá řazena propojenost („zasíťování“, konektivita), zviditelňování, podpora emocionálního

prožívání, podpora spontánní identifikace se skupinou, digitalizace, datafikace, algoritmizace apod.

Co je mediální výchova a mediální gramotnost

Některé projevy jak původní mediatizace, tak pozdější hluboké mediatizace vnímáme pozitivně (např. rozšiřování poznání, možnost neomezeného přístupu k informačním zdrojům, povědomí o politickém dění), jiné chápeme jako ohrožení či úpadek. Řadu projevů obou mediatizací jako takových si neuvědomujeme (např. oslabování pozice profesionální žurnalistiky). Rozhodně ale platí, že projevy, okolnosti a důsledky výše popsaných procesů mediatizace a hluboké mediatizace se těžko rozeznávají intuitivně a bez předchozí průpravy – tedy bez osvojení si znalostí, dovedností a postojů, které umožňují masová i síťová média chápat a využívat, případně se od jejich nežádoucího vlivu umět odstínit.

Soubor takových poznatků, dovedností a postojů dohromady tvoří **mediální gramotnost** (v angličtině nejčastěji „media literacy“). Jedinec je natolik mediálně gramotný, nakolik dokáže média využívat ku svému prospěchu a dosažení svých cílů (ale současně tak, aby tím neohrozil ani další lidi, ani společnost), nakolik rozumí sám sobě jako uživateli médií a nakolik je schopen rozeznat manipulativní komunikační strategie, které média používají při produkci nabízených obsahů (od zpráv přes fiktivní příběhy po reklamní sdělení a marketingové působení), a efektivně jim čelit. Úroveň mediální gramotnosti jedinců je pak indikátorem úrovně mediální gramotnosti společnosti (a od ní se odvíjí míra odolnosti, rezilience, společnosti vůči možným manipulacím, zejména v rovině tzv. hybridních hrozeb).

Způsoby, jimiž je možné úroveň mediální gramotnosti zvyšovat, pak lze shrnout pod označení **mediální výchova** (v angličtině nejčastěji „media education“),¹ což představuje veškeré působení směrem ke zvyšování úrovně mediální gramotnosti od formálního, školního vzdělávání po neformální vzdělávání a veřejnou osvětu.

Například v českém školství jsou v současném revidovaném Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělání prvky mediální výchovy zařazeny jednak do průřezového tématu nazvaného Společnost pro všechny a jednak jsou součástí obsahů vybraných vzdělávacích oborů (např. český jazyk a literatura, dějepis, výchova k občanství ad.). Logika tohoto řešení tkví v tom, že posilovat úroveň tak základní a univerzální gramotnosti současného člověka, jako je mediální gramotnost, pouze v uzavřeném celku vlastního obsahu některého z oborů by

¹ Přísně vzato mělo by se používat přesnější, ale neobratné označení „výchova k mediální gramotnosti“, které by i více odpovídalo stále běžněji používanému anglickému výrazu „media literacy education“.

nepodporovalo rozvoj myšlení v souvislostech, které je pro rozvoj mediální gramotnosti zásadní a může být významným faktorem rozvoje obecné kompetence kritického myšlení.

Význam mediální gramotnosti pro rozvoj kritického myšlení

Jedním z významných úkolů vzdělávacího procesu je rozvoj kritického myšlení, tedy oslabování důrazu na bezprostřední (emocionální) reakce a osvojování si (racionálního) odstupu od nabízených sdělení. Významnou součástí kritického myšlení je i rozvoj sebereflexe, tedy uvědomování si podmíněnosti vlastních postojů, role vlastních pocitů apod. – jednoduše řečeno průběžné hledání odpovědi na otázky typu „Proč si myslím to, co si myslím? Proč věřím tomu, čemu věřím?“. A právě posilování úrovně mediální gramotnosti mediální výchovou je jedním z velmi nadějných nástrojů na rozvoj schopnosti sebereflexe. Média sama (zejména síťová, která se podílejí na procesu hluboké mediatizace) vedou spíše k intuitivnímu, namnoze zkratkovitému, zbrklému zaujímání emocionálně podbarvených postojů. Právě proto se na sebereflekujícím užívání médií dá kritické myšlení velmi dobře rozvíjet (spolu s dalšími potřebnými návyky – například ověřováním faktů, schopností rozeznávat argumentační fauly apod.).

Závěr

Média vstupují do vzdělávacího procesu ve více rolích.

Mediální výchova je vidí jako předmět svého zájmu a staví je do pozice ústředního tématu – jednoduše řečeno, mediální výchova je „o médiích“ – s cílem zvyšovat úroveň mediální gramotnosti. V praxi to znamená podporovat v žácích schopnost rozeznávat užívané výrazové prostředky, argumenty, manipulativní techniky apod., rozvíjet v nich sebereflexi vlastního užívání médií a také je podporovat v tvořivém, leč odpovědném užívání médií.

Vedle toho ale média hrají významnou roli i ve vzdělávacích kontextech, které si kladou jiné cíle, ale médií se různým způsobem dotýkají, musí s nimi pracovat, a fakticky se tak na zvyšování úrovně mediální gramotnosti potenciálně podílejí (např. filmové či televizní adaptace literárních děl, historické filmy, počítačové hry na téma historických událostí, komiksy, jež jsou chápány jako součást kulturní produkce doby, apod.). Práce s médii v různých vzdělávacích oborech by měla být podložena i – se žáky sdílenou – představou o tom, které faktory dobové mediální produkce se na podobě použitého mediálního výstupu podílely.

A konečně jsou média, která jsou přímo designována jako didaktický prostředek (některé filmové dokumenty, vzdělávací počítačové programy, ale také dobové mediální výstupy k jazykové či dějepisné výuce). U těchto případů je třeba, aby – přinejmenším – nebylo užívání těchto médií v rozporu s poznáním, na němž stojí mediální gramotnost žáků.

Markéta Pastorová,

oborová didaktička NPI

Dlouhodobě se zabývá koncepcí a tvorbou kurikulárních dokumentů, uměleckým vzděláváním a problematikou průřezových témat. V letech 2005–2025 vyučovala didaktiku výtvarné výchovy na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Je autorkou a spoluautorkou didaktických a metodických textů a věnuje se lektorské činnosti.

Jan Jiráček, FSV UK, MUP Praha

Působí jako profesor mediálních studií, překladatel, vysokoškolský pedagog, publicista, vedoucí katedry mediálních studií Metropolitní univerzity Praha a člen katedry mediálních studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy. Je autorem a spoluautorem řady publikací (např. *Masová média* s Barbarou Köpplovou nebo *Dějiny českých médií* s Petrem Bednaříkem a Barbarou Köpplovou).

Mediální výchova stojí na vztahu s žáky

„Studenty nevnímám jako někoho, koho mám za každou cenu vzdělávat, ale s kým vytvářím vztah,“ říká Karel Gamba, vítěz Global Teacher Prize 2024 a učitel mediální výchovy. V rozhovoru také rozebírá, jak důležité je v dnešní digitální době kromě technických dovedností rozvíjet zejména schopnost kritického myšlení a zodpovědnost za obsah, který mladí lidé sami vytvářejí a konzumují. „Postavit výuku na vztahu je podle mě budoucnost školství,“ dodává.

?) Mediální výchově se profesně věnujete řadu let. Jak se změnil váš přístup k výuce tohoto předmětu?

Mediální výchovu vyučuji už více než 15 let. Z původně teoretického přístupu o rozdílech mezi veřejnoprávními a komerčními médii jsem přešel k praktickému zaměření. Dnes se soustředím na práci se sociálními sítěmi, na to, jak vytvářet smysluplné mediální produkty, ať jde o film, videoklip, nebo příspěvek. Chci reagovat na to, co mladí skutečně sledují a řeší. Je důležité nezobecňovat a neurčovat, jak by to mělo být, ale pochopit jejich svět a jejich mediální jazyk.

?) Co mezi vašimi studenty nejvíce rezonuje?

Nejvíce je baví technologie a samotná tvorba. Natáčení videí pro Instagram či TikTok, vytváření krátkých příběhů, tříminutových filmových etud. Natáčení je pro ně atraktivnější než práce s fotografií, protože přímo pracují s typickým jazykem dnešních médií.

?) Jak ve výuce používáte filmy? Máte nějaké osvědčené tituly?

Skoro polovinu filmů si vybírají studenti sami, samozřejmě v rámci jistých pravidel. Jsou to americké blockbustery, kultovní Matrix nebo zfilmovaná povinná četba i klasiky české nové vlny. Velký důraz klademe také na dokumentární filmy, které reflektují aktuální společenská témata. Například se může jednat o válečné zpravodajství z Ukrajiny, případ vraždy Jána Kuciaka a Martiny Kušnírové nebo dokument o Zuzaně Čaputové. Tyto tituly otevírají diskusi o moci a jejím působení.

Karel Gamba

Od roku 2007 působí na Arcibiskupském gymnáziu v Kroměříži. Vyučuje mediální výchovu a základy společenských věd. Původně vystudoval obor pedagogika volného času se zaměřením na problémovou mládež na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Tam pracoval v salesiánském středisku a během studia jej dobrovolnická praxe zavedla i mezi Romy do Bulharska. Učil také na Sojanově gymnáziu na Velehradě a na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Vystudoval rovněž etiku a mediální komunikaci na Univerzitě Palackého v Olomouci. Pedagogickou způsobilost získal na Filozofické fakultě UK. V roce 2024 získal ocenění pro nejinspirativnějšího učitele Česka Global Teacher Prize Czech Republic.

?) Vystudoval jste mimo jiné také mediální komunikaci a etiku. Jak spolu tyto disciplíny souvisí?

Velmi úzce. Každé médium vytváří obraz světa – a ten musí být zasazený do etických mantinelů. Etika drží komunikaci při zemi, aby nebyla jen nástrojem zisku nebo manipulace. Proto třeba vnímám jako důležité, aby veřejnoprávní média pracovala spíše s kvalitou a službou veřejnosti než s komerční logikou. Studium mi pomohlo tyto souvislosti pochopit nejen teoreticky, ale i prakticky prostřednictvím práce v rádiu a filmovém ateliéru nebo ateliéru fotografie.

?) Veřejnoprávní média ale nebývají primárním zdrojem, ze kterého mladí získávají zprávy. Preferují sociální sítě a jiné platformy. Jak s tím pracujete?

Chápu to, jejich svět je vizuální a virtuální. Učím je vybírat renomované zdroje – *Guardian*, *Times*, německý *Die Welt*, *Le Parisien* či česká veřejnoprávní média – a porovnávat zprávy s tím, co prezentují influenceři. Tvoříme mozaiku různých úhlů pohledu a hledáme souvislosti a argumenty, což pomáhá rozvíjet schopnost kriticky hodnotit informace.

?) Bojíte se někdy, že by takováto výuka mohla být považována za propagandu?

Ne, pokud jsou informace podloženy zdroji a argumenty a neopomínám pluralitu názorů. Nesouhlasíš s něčím? Dobrá. Pojďme hledat zdroje, argumenty, vedme dialog. Je to prevence proti manipulaci. Doporučuji studentům sledovat i různá zahraniční média, třeba *Al Jazeera*, která nabízí jinou perspektivu na evropské dění. Mladí dnes většinou umí dobře anglicky, takže mohou čerpat z různých zdrojů.

?) Mediální výchova se stala jedním ze tří průřezových témat nového RVP. Jakou literaturu byste doporučil učitelům, kteří s tématem budou začínat?

Nedávno vyšla učebnice Michala Kaderky, která je velmi praktická. Doporučuji i metodiky z projektů jako Jeden svět na školách, ČT edu a Post Bellum. Knih je v této oblasti málo a často nejsou aktuální, proto je třeba učivo adaptovat na reálné zkušenosti.

?) Jak vnímáte postavení mediální výchovy ve školách dnes?

Mediální výchova je stále chápána spíše okrajově. Stačí se podívat, kolik škol ji vyučuje jako samostatný předmět. Některá témata, jako práce s fake news, jsou uznávána jako důležitá, ale mediální výchova by měla být samostatným předmětem s důrazem na systematické rozvíjení kritického myšlení a orientace v mediálním světě.

?) Kritické myšlení je klíčovou kompetencí 21. století. Jak ho do výuky začleňujete?

Učím studenty číst mediální produkty na několika úrovních, rozklíčovávat vrstvy sdělení a argumentace. Příklad z filozofie, kdy student zhodnotil, že mangy (pozn. red.: *Manga je označení japonských a grafických románů.*) využívají aristotelský hylémorfismus, ukazuje, jak může mediální výchova přesahovat standardní rámce a vyvolávat hlubší uvědomění.

?) Jaký je váš styl práce a přístup?

Spoluji teorii a praxi. Výuku mám ateliérovou, studenti dostanou zadání, sami pracují a prezentují výsledky. Ti kreativní mají možnost účastnit se festivalů Animág a stáží. Chci, aby cítili zodpovědnost za své výstupy a reálné důsledky své práce.

?) A bavíte se s nimi také o nastavení mediálních hranic?

Ano, je to velmi důležité téma. Vedeme debaty o toxicitě sociálních sítí a potřebě ochránit psychiku a orientovat se v ne vždy bezpečném online prostředí. Praktická zkušenost, kdy si studenti vytvoří falešný profil a zažívají reakce komunity, je neocenitelná. Samozřejmě se vše děje bezpečně, s jasnými pravidly a reflexí.

?) Vzhledem k tomu, kolik času vy i vaši studenti trávíte v mediálním prostoru, mě zajímá, jak vy sám zvládáte „vypnout“. Máte nějaký osvědčený způsob?

Mým koníčkem je analogová fotografie. Rád dělám věci, které jsou kreativní, pořádám výstavy, tvořím a přemýšlím o hlubších otázkách života. Připadá mi důležité pravidelně vystupovat z iluzorního prostoru dokonalosti a dotýkat se toho, co je lidské. A to může být klidně práce na poli, která mě baví, uklidňuje a vrací nohama na zem.

Rozhovor vedla Markéta Beková,
šéfredaktorka magazínu EduRevue.

Silný příběh ve filmu vydá za tisíc slov

Jak žáky zaujmout a přiblížit jim témata současného světa?

TEREZA KNÍŽKOVÁ

„Za jaké přečiny, přestupky či trestné činy byste udělili tyto tresty: pokuta, pět nebo dvacet let vězení, doživotí?“ I takto můžete otevřít svoji hodinu. A po krátké anketě mezi žáky přistoupit k hlavní náplni, kterou je promítání filmu, například dokumentu „Ztracená duše národa: Ztráta slušnosti“ od Olgy Sommerové.

Ten je spolu s dalšími **více než 450 filmy a videi** dostupný registrovaným **vyučujícím zcela zdarma** na audiovizuálním portálu JSNS.CZ vzdělávacího programu Jeden svět na školách společnosti Člověk v tísni. A to není vše – ke každému filmu jsou na webu k dispozici **také výukové materiály, pracovní listy nebo informační materiály**.

Vyučující, kteří s portálem pracují na více než 4000 školách po celé republice, zapojují dokumentární snímky a videí do výuky vítají. Zmiňují, že výuka s filmem „oživila jejich hodiny a pomáhá jim ukázat žákům jiné světy či historii autenticky“.

Filmy a videa z portálu JSNS.CZ se **vztahují k různým tématům** – ať už jde o lidská práva, rozvojová témata, mediální vzdělávání, nebo moderní československé dějiny. Všechny lekce a materiály jsou **dostupné online a většinu z nich lze využít v jedné vyučovací hodině**. Celá lekce (kterou tvoří právě film a aktivity v hodině) vzniká vždy ve spolupráci s učiteli a dalšími odborníky (například historiky, sociology, politiky, psychology, experty na lidská práva nebo profesionály v oboru médií) a je **vždy testována přímo se žáky**.

Co přináší JSNS žákům a co vyučujícím?

Portál JSNS není jen knihovna filmů. Je to **nástroj pro podporu kritického myšlení, empatie, občanské angažovanosti a mediální gramotnosti**. Práce s autentickými příběhy v dokumentárních snímcích, videích, ale i vzdělávacích videorepórázech

dává žákům možnost nejen poznat fakta, ale také vcítit se, prožít, debatovat, ptát se. „Silné příběhy dokumentárních filmů, ve kterých navíc často vystupují jako hrdinové děti a mladí lidé, žáky zaujmou, obrací jejich pozornost k důležitým, a přitom mnohdy opomíjeným tématům,“ myslí si **Karel Strachota**, ředitel vzdělávacího programu JSNS. A dodává: „Filmy vyvolávají otázky, otevírají diskusi, vedou žáky k obhajování vlastních postojů a zároveň i k respektování názorů spolužáků.“

Pro vyučující znamená JSNS flexibilitu – možnost reagovat na aktuální společenská témata, efektivně využít i suplované hodiny, otevřít citlivá témata bezpečně a promyšleně. A navíc: díky metodickým materiálům a podpoře nemusíte trávit desítky hodin přípravou – často stačí promítnout film, vést diskusi a využít připravené podklady.

Tipy pro první hodiny s filmem

Rozhodli jste se vyzkoušet nabídku JSNS.CZ poprvé? Zde je několik praktických doporučení pro úvodní hodiny:

1. Zvolte krátké video nebo film na jednu hodinu

Pro první lekce volte kratší formát – ideální jsou krátká videa nebo krátké filmy, které se dají promítnout a stihnout v rámci jedné vyučovací hodiny. Vyzkoušet můžete například spot „**Máme něco společného**“, který ilustruje, že i když mohou být lidé rozdílní, sdílí společné hodnoty. Přehled všech lekcí najdete na stránce jsns.cz/lekce, využít můžete i filtrování dle témat či věku žáků.

2. Věnujte čas reflexi po projekci

Filmem to nekončí – důležité je, co se stane po něm. Diskuse, sdílení pocitů a názorů, možnost pro žáky přemýšlet, co je oslovilo, co je zarazilo – to je to hlavní. Reflexe emocí je klíčovou součástí metodiky JSNS. Přehled osvědčených aktivit najdete na stránce jsns.cz/reflexe.

3. Vytvořte prostor pro třídní komunitu a vztahy

Máte novou třídu? Stali jste se třídním učitelem? Zejména na začátku školního roku, ale i během něho lze filmem či videem podpořit propojení třídy, navázání vztahů, otevření komunikace. Například lekce jako „**Jsem tu nový**“ jsou vhodné na začlenění nových žáků. Společná reflexe a sdílení názorů pomáhají žákům vidět ostatní, naslouchat jim, uvědomit si, co je spojuje – což zlepšuje atmosféru ve třídě a dělá z výuky prostor pro respekt a dialog.

4. Postupně rozšiřujte témata – aktuální i globální

Zařadte do své výuky filmy nebo dokumenty, které otevírají historická témata, sociální otázky, globální výzvy, rozvíjejí mediální či finanční gramotnosti. Díky tomu pomůžete žákům porozumět světu kolem sebe a rozvíjet kritické myšlení.

5. Zapojte se a využijte podpory portálu

Nejste si v některém tématu jistí? Využijte nabídky seminářů, webinářů či kurzů zdarma. Nabídku těch nejbližších najdete na jsns.cz/seminare-kurzy. Zvažte také sdílení zkušeností s kolegy – metody práce s filmem často fungují nejlépe, když se o ně podělíte, diskutujete, promyslíte je napříč předměty a ročníky. Pokud tuto možnost nemáte v rámci své sborovny, využijte právě některý ze seminářů JSNS.

Tereza Knížková,

hlavní mediální
koordinátorka projektu
Jeden svět na školách (JSNS)
společnosti Člověk v tísni

Vystudovala žurnalistiku a management umění na Univerzitě Karlově a Vysoké škole ekonomické v Praze. Svou profesní dráhu započala v magazínu Marketing&Media ve vydavatelství Economia, následně pracovala v agentuře Wunderman. Od roku 2021 působí právě v JSNS, kde má na starosti komunikaci vzdělávacích aktivit a nových lekcí pro vyučující. Zejména se zajímá o témata lidských práv, sociální problematiku, rozvoj finanční a mediální gramotnosti.

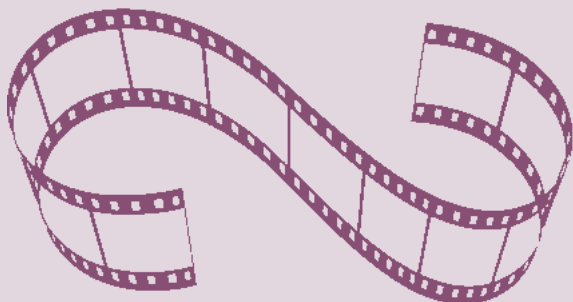
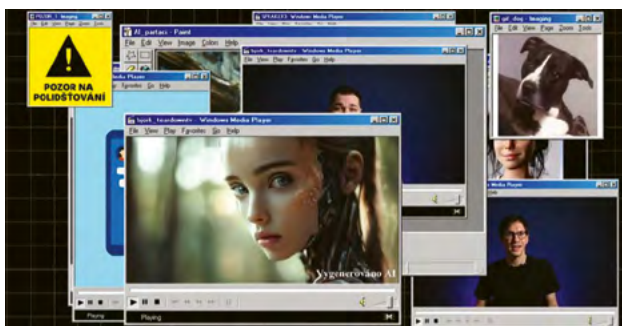

Vyberte si novinky z nabídky
více než 450 filmů a videí do výuky
na portálu JSNS.CZ:

MEDIÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Stinné stránky AI | 11 min. | 13–21 let

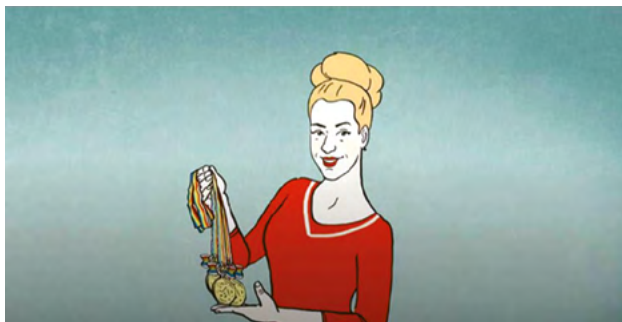
Krátké video přibližuje, jak lze umělou inteligenci a deepfake technologie zneužít k podvodům a šikaně a jak se bránit.

MODERNÍ ČESKOSLOVENSKÉ DĚJINY

Hvězdičky: Věra | 6 min. | 10–12 let

Animovaný snímek seznámí i nejmladší žáky s odvážnou postavou Věry Čáslavské a jejím příběhem, včetně událostí roku 1968.

LIDSKÁ PRÁVA

Pan Nikdo proti Putinovi | 60 min. | 15–21 let

Dokumentární film o ruském učiteli, politické propagandě v Rusku (nejen na školách) a důsledcích odporu proti ní.

SOCIÁLNÍ PROBLEMATIKA

Dotknout se tmy | 5 min. | 6–12 let

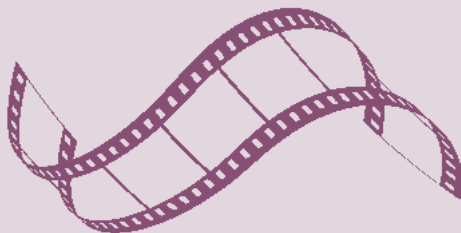
Krátký animovaný film nás zavede do života 10letého nevidomého Vítka, ve kterém hraje hlavní roli sluch, hmat a dětská představivost.

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Grace | 29 min. | 9–14 let

Příběh dívky Grace z Keni, které život ovlivňuje měnící se klima. Grace a její rodina však neztrácí optimismus a rozhodne se se suchem bojovat po svém.

GLOBÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Pod maskou | 31 min. | 15–21 let

Abduweli strávil za mřížemi 18 měsíců. Je jedním z Ujgurů, jejichž práva porušuje čínská vláda. Po devíti letech má možnost setkat se s dozorcem, který ho ve vězení mučil.

FINANČNÍ GRAMOTNOST

Agent v kapse – Ten internet! | 4 min. | 8–12 let

Krátký příběh dvou dívek, díky kterému i ti nejmenší porozumí rizikům spojeným s placením platebními kartami v herních aplikacích. A především zjistí, jak se zachovat v náročné situaci.

Portál JSNS.CZ využívají zdarma vyučující z více než 4000 škol. Přidejte se k nim: jsns.cz/registrace.

Díky filmům se učení pro žáky stává osobním zážitkem, při kterém se myšlenky a pocity spojují

Zažívá i po letech výuky s filmem momenty překvapení? K jakým snímkům se rád vrací? A co doporučuje začínajícím kolegům učitel ze Vsetína a zároveň lektor vzdělávacího programu Jeden svět na školách (JSNS) společnosti Člověk v tísni Bohuslav Sedláček?

?) Proč jste se rozhodl pracovat s filmem ve výuce?

Když jsem začal učit na základní škole výchovu k občanství, poměrně rychle jsem zjistil, že to vlastně moc neumím. Měl jsem z pedagogické fakulty sice znalosti z politologie, sociologie, kulturní antropologie, religionistiky a další společenskovědních disciplín, ale velmi málo jsem byl tehdy připraven na to, jak provést žáky základní školy takovými tématy, jako jsou občanství, vlastenectví, lidská práva, komunikace, ekonomika domácnosti, a řadou dalších. A jediný materiál, který byl ve škole k dispozici, byly učebnice. Ty mi ale nevyhovovaly. A tak jsem začal shánět metodické materiály, které by mi pomohly. A nacházel jsem je zejména u neziskových organizací, které se zabývaly vzděláváním. Jednou z nich byl Člověk v tísni, respektive jeho vzdělávací program Jeden svět na školách. Ještě dnes mám v kabinetu videokazety a k nim připravené a vytištěné metodické materiály.

?) Často v reakcích od učitelů zaznívá, že skrze dokumentární film se dokážeme dostat se žáky k diskusi a k vyvolání prožitků a emocí. Proč je to podle vás důležité?

Dokumentární filmy přinášejí příběh, někdy velmi silný, a ten vyvolává emoce. A emoce učitelé pomáhají vtáhnout žáky více do tématu. Děti tak mohou téma na konkrétním příběhu prožít společně se svými spolužáky. A nejen to. Po zhlédnutí příběhu přichází klíčová část práce s filmem, reflexe, která mi jako učiteli otevírá řadu možností. Může to být prostor pro sebepoznání každého jednotlivého žáka spojené s otázkami: Jaké pocity ve mně film vyvolal? Umím je pojmenovat? Mám odvahu o nich mluvit?

Bohuslav Sedláček

Je lektorem vzdělávacího programu Jeden svět na školách a učitelem chemie, výchovy k občanství a globální výchovy na ZŠ Vsetín, Rokytnice 436, kde v současné době působí též jako metodik prevence. V předchozích letech byl koordinátorem ŠVP a třídním učitelem. Absolvoval pedagogickou fakultu Technické univerzity v Liberci a Fakultu sociálních studií na Masarykově univerzitě v Brně. V současné době je frekventantem pětiletého sebezkušenostního výcviku KVP ve vedení tříd a skupin osobnostního rozvoje. Je zakladatelem programu Skutečně zdravá škola a spolu se svou ženou Jitkou realizuje projekt Tradice a rituály s dětmi, který ukazuje, jak mohou staré lidové zvyky a tradice obohatit náš současný život v rodinách i školách.

Je to však také prostor pro zažívání odlišností uvnitř skupiny. Při reflexi pocitů a emocí z příběhu zaznívají od žáků často slova se zcela opačným významem: radost, strach, smutek, naděje, zlost. Děti při reflexi zažívají, že někteří jejich spolužáci mají podobné prožitky, jiní si z filmu odnášejí zcela odlišné.

Práce s dokumentárním filmem, respektive reflexí, přináší učení a vzdělávání, kde si žáci nemusí dělat starosti s tím, zda udělají nebo neudělají chybu. Emoce jsou takové, jaké jsou. Jsou vždy pravdivé. Otevírá se prostor, kdy děti mohou zažívat přijetí. Přijetí od učitele, který je nehodnotí, ale zajímá se o jejich prožívání. Učitel má možnost přestat být učitelem a stát se facilitátorem. Může více či méně splynout se skupinou. Děti přijetí nejen zažívají, ale učí se přijímat to, že někdo vnímal příběh jinak.

Co to přináší třídě jako celku?

Přijetí je jednou z klíčových podmínek pro pocit bezpečí ve skupině. Roste-li ve skupině pocit bezpečí, žáci si pomalu, postupně dovolují být více sami sebou. Tím se dostáváme k dalšímu významu práce s filmem. Pracujeme primárně se skupinou. Pokud takovým způsobem pracujeme pravidelně, nikoliv ojediněle, skupina kvalitativně roste. Více a více se v ní rozvíjí nevyhnutelné a dostačující podmínky pro práci se skupinou, jak o nich psal psycholog a pedagog Carl R. Rogers: přijetí, empatie, kontakt a autenticita. Jsou to klíčové podmínky pro to, aby mohla růst skupina i její členové. Učitel jako facilitátor je zde klíčová osoba, je nositelem těchto podmínek. Je nezbytné, aby on sám je do třídy vnášel. Je potřeba být v tomto o krok napřed a žáci, respektive skupina, třída ho musí vnímat, někdy třeba jen v minimální míře. Práce s filmem je tedy prostorem i pro růst pedagoga, neboť platí, že nemůžeme žákům či celé třídě předat, co sami nemáme. A naopak, můžeme dát jen to, co sami máme.

Práce s dokumentárními filmy je jednou z cest, jak umožnit růst jednotlivých žáků skrze rozvoj a růst skupiny, jíž jsou součástí. Onen růst je proces, který směřuje k sebeaktualizaci žáků. Takoví žáci se postupně méně a méně skrývají za různými maskami a fasádami, jsou více empatičtí, přijímající a autentičtí. V diskusi, která může navazovat na reflexi, si pak více dovolí vyjádřit vlastní názor, projevit i nesouhlas se svými spolužáky nebo i učitelem. Jsou více kritičtí, ale zvládají se vyjadřovat kultivovaně. To se zcela určitě nestane po promítnutí jednoho filmu, pravděpodobně ani několika filmů, byť by reflexe a následující aktivita byla sebedokonalejší. Je to cesta, proces a každá taková lekce je krůček, který se počítá.

Práce s filmem může být skvělým způsobem, jak otevřít různá témata ve výuce, ale já ji nejraději využívám jako jednu z cest k práci se skupinou. V obou dvou případech se učení pro žáka stává osobním zážitkem, s jeho pocity i intelektem. Jde o učení celou osobností, při kterém se myšlenky a pocity spojují.

?) Promítáte ve svých hodinách už řadu let. Dokážou vás ještě bezprostřední reakce studentů překvapit?

Některé příběhy v dětech otevírají jejich vlastní příběhy a někdy i bolesti. Někdy se pak setkávám s pláčem a pocity smutku u zdánlivě „bezpečných“ témat, jako je např. rodina. Pro děti, které rodinu nemají nebo prožívají nějakou rodinnou bolest, to může být těžké a osobní. Ale nemyslím si, že je třeba se toho příliš obávat. Když se skrze příběh dokumentárního filmu mezi dětmi otevře jejich vlastní příběh i s emocemi, dotýkáme se najednou něčeho živého, opravdového, co je tady a teď. Skupina obvykle zbystří, nastraží uši, většinou přestanou vtípký. Je to příležitost naslouchat si, pochopit se, srovnat si myšlenky, uvědomit si pocity, prohloubit vztahy. Samozřejmě je klíčové, zda ten či onen žák chce o svém příběhu mluvit. Někdy ano, někdy ne. I to mě někdy překvapí.

?) Jaká témata v současnosti mladé lidi baví? Mají třeba i vaši žáci nějaké snímky, ke kterým se rádi vracejí?

Jsou to témata, která sami žijí, např. život s digitálními technologiemi. Ale mohou to být i témata mimo jejich životní zkušenost. Promítal jsem žákům devátého ročníku nedávno dokumentární film o Miladě Horákové. Když film skončil, bylo ve třídě takové ticho, jako jsem tam ještě nezažil. Nevím, jestli film žáky bavil, ale určitě je vtáhl a zaujal. Motivoval i ke čtení dalších materiálů souvisejících s Miladou Horákovou, což považuji za důležitější než to, zda je bavil.

?) A co vaše oblíbené lekce na portálu jsns.cz?

Hodně rád mám film Hiphop-erace a na něm založenou lekci. Nabízí nevšední pohled na život starých lidí, ale i na soužití generací. Je to film, který celkově vyznívá pozitivně, ač nezakrývá trable a těžkosti stárí. Dále je to film Černá ovce, ukazující, že strach a frustrace může člověka zavést k popření sebe sama. Související lekce nás vede k přemýšlení nad kořeny nenávisti. Oblíbené mám též lekce založené na krátkých spotech, jako Večeře bez mobilu, případně Bezpečnostní prohlídka. Chci ještě zmínit lekci Kdo v této místnosti, vedoucí k prožitku sdílení společných zkušeností a reflexi našich předsudků a stereotypů.

?) Co vnímáte při práci s dokumentárním filmem jako výzvu?

Největší výzvou pro mě je, když jdu pracovat se skupinou, kterou neznám. Na podzim jsem v jedné ostravské škole pracoval s dětmi, které byly velmi demotivované, s řadou osobních problémů a vzájemných konfliktů. Měl jsem tam ukázkovou hodinu s filmem v rozsahu dvou vyučovacích hodin. Ta třída byla velmi specifická. Když se na tu situaci dívám zpětně, použil bych jiný film i jinou evokaci. Ale byla to cenná zkušenost.

Někdy je výzvou čas. Rozdělení času ve škole skrze školní rozvrh na jednotlivé předměty. Někdy trochu závidím kolegům a kolegyním na prvním stupni, kteří mohou být s jednou třídou celé dopoledne. Stává se, že se ve třídě rozhybe určitý nosný proces, který by bylo vhodné ještě dále vést, avšak hodina nebo i dvouhodinový blok skončí a následuje naprosto jiná aktivita v rámci úplně jiného předmětu a já se s tou samou skupinou mohu vidět až zase další týden. Přitom však vidím, že by bylo velmi nosné pro třídu ještě dále pokračovat v procesu, který se rozběhl. Já však dle rozvrhu musím být další vyučovací hodinu v jiné třídě a učit např. chemii.

Další výzvou, hlavně u témat, která se mě více dotýkají, je míra mého vstupu do procesu, který se děje při reflexi nebo následné aktivitě mezi dětmi. Někdy podnět od učitele může být nosný, někdy naopak může proces zbrzdit. A jsme zase u Rogersových podmínek. Nyní u kontaktu. Jak moc se mi daří být v kontaktu se skupinou? Nejsem někdy zahlcen příliš sám sebou, svými vlastními myšlenkami a prožitky? Film někdy otevírá mezi dětmi témata, která jsme neočekávali. Výzvou pak může být otázka: Kudy nyní se třídou půjdu? Budu sledovat své původně stanovené cíle, nebo se tu nyní odehrává něco, co je pro skupinu důležitější?

?) Kromě samotného učení se věnujete i vedení kurzů a seminářů pro jiné vyučující, kteří s prací s dokumentárním filmem ve výuce teprve začínají. Je to pro vás výzva, „učit“ dospělé?

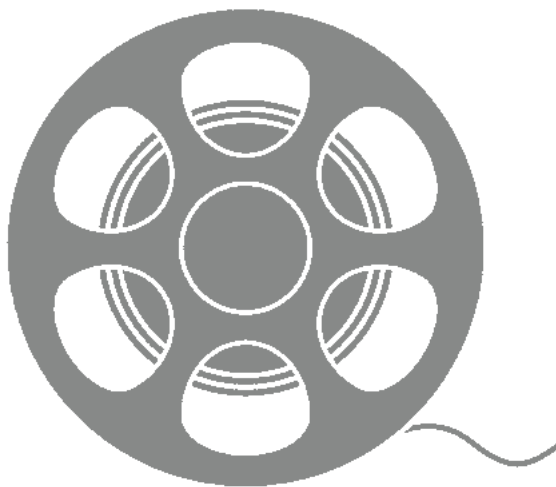
Největší výzva je pracovat se sborovny, kde jsou učitelé, kteří se účastní z povinnosti, nikoliv z vlastního rozhodnutí. Obvykle ale pracuji s motivovanými kolegy a to je radost. O to větší radost to je, když na konci semináře slýchávám, že jim práce s dokumentárními filmy dává smysl a že jsou za seminář rádi.

**?) Setkal jste se někdy s učitelem, který se filmu ve výuce bál?
Nebyl si jistý? Nebo ne přímo filmu, ale třeba silnějších emocí,
které může v žácích někdy vyvolat?**

Ano, setkávám se s takovými obavami poměrně často, zvláště u filmů, které nesou nějaké těžké téma. Práce s filmem je do jisté míry otevřený proces, kde se může objevit něco, s čím nepočítáme. Toho se dle mých lektorských zkušeností někteří učitelé obávají. Film může u dětí znovu otevřít nějakou vnitřní bolest. Je důležité, aby učitel film sám před projekcí viděl a aby si dostatečně uvědomil a zpracoval svůj vztah k tématu, které film přináší. A klíčové je, aby si dobře rozmyslel, zda práci s filmem zvládne facilitovat. A pokud se na to necítí, tak je v pořádku to nedělat nebo přizvat kolegu metodika prevence nebo školního psychologa, považuje-li práci s tématem za důležitou pro třídu.

Sám pracuji na škole jako metodik prevence a práci s filmem využívám jak v rámci všeobecné prevence, tak i pro intervenci. Pokud pracujeme s tématy, která jsou ve třídě aktuální, případně citlivá, nebo skupinu zatěžují, pozvu si ještě kolegyni, též metodičku prevence.

Rozhovor vedla Tereza Knížková.

Sociální dokument je ideální nadstavba pro školní výuku

JAN VNOUČEK

SOS. Tuto notoricky známou zkratku lze použít i na klíčové povahové rysy, jež má význam pěstovat v dětech od útlého věku, abychom se mohli dívat na budoucnost lidské civilizace stále s alespoň mírným optimismem a nadějí. SOS: soucit, ohleduplnost, svědomí. A pakliže budování těchto zcela zásadních pilířů charakteru selhává v rodinné výchově, určitě by mělo být naprostým základem školní výuky jakéhokoli předmětu.

Možná nečekaná, zato významná pomoc filmu

K občanskoprávnímu, environmentálnímu či kulturně-společenskému povědomí, v čemž všem právě soucit, ohleduplnost a svědomí hrají nejdůležitější roli, jsou velice vhodné tematické školní projekce. Jednak zpestřují školní výuku, jednak mají nesporný edukativní potenciál: formují studijní zkušenost, přispívají k reflexi významných společenských témat i osobní sebereflexi, názorové pluralitě, toleranci, občanským postojům, argumentační pestrosti, posilují demokratické smýšlení a angažované povědomí o světě, v němž žijeme a za jehož civilizační provoz každý z nás zodpovídá, ať chce, nebo nechce. Jak se ale jakákoli místní škola v republice k takovýmto filmům vlastně dostane? Jednoduše: oslovením vhodného filmového distributora a lokálního kina. Je v tom i podstatný bonus – podpora místní kultury.

Artcam Films: specialista na sociální dokumenty

Jedním z významných tuzemských filmových kinodistributorů, jenž se přímo specializuje na české sociální dokumenty a civilní dramata z různých koutů světa se zásadními celospolečenskými i politickými tématy, je společnost Artcam Films. Příjemně komorní zaměstnanecké prostředí, sestávající jen z několika málo lidí s velice fundovaným filmovým vzděláním, potvrzuje, že zde se přistupuje k filmům s upřímným srdcem i otevřenou myslí, znalostmi i precizním tematickým výběrem. A to se v dnešní době, přebujelé prchavými zábavnostmi a okamžitým ukojením potřeb, cení obzvlášť.

„K bezpočtu filmů, které uvádíme do českých kin, cíleně připravujeme metodické materiály pro školní výuku, a to jak pro učitele, tak pro žáky,“ vysvětluje Zuzana

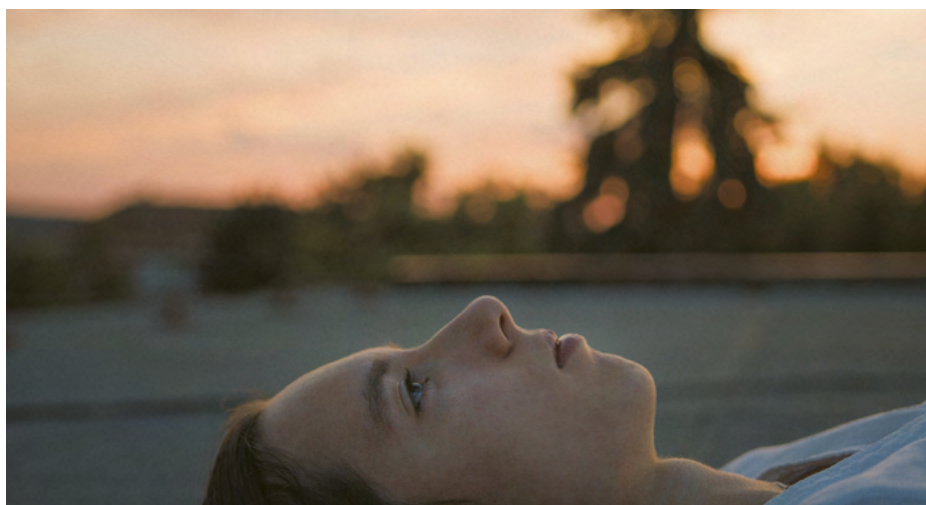

Pudilová, programová specialista společnosti Artcam Films. „Jde vždy o silná, společensky angažovaná a leckdy i tabuizovaná témata, jako jsou občanský odboj proti totalitním systémům, rasismus, xenofobie, homofobie, život ve válečných zónách a osobní zkušenosti uprchlíků, ochrana místní přírody, tradice i rituálů, ale třeba i profesní vyhoření, domácí násilí, školní šikana či šikana na pracovišti, dětský autismus v rodině, sexuální zneužívání atd.“ vypočítává Z. Pudilová. „Každopádně i když většina těchto témat může působit možná až příliš temně, pečlivě vybíráme pro tuzemskou kinodistribuci takové filmy, v nichž jsou tato témata reflektována optimisticky – s nadějí, že má jakákoli tíživá situace či tragická událost dobrý konec, že se vždy najde pomoc či řešení. Zkrátka hrdinové našich filmů nejsou supermani, ale ti skuteční hrdinové,“ dodává s úsměvem.

Rozšiřte své vědomostní obzory filmovým zážitkem

Nahlédněme nyní přímo pod pokličku distribuční filmové společností Artcam Films. Konkrétně na co tedy mohou učitelé i žáci jít společně do kina a k čemu pak využít po filmové projekci zpátky ve třídě metodické výukové materiály s interaktivním a vědomostním obsahem?

Tak např. dokument *Ta druhá* z roku 2024 mladé režisérky Marie-Magdaleny Kochové citlivě pojednává o 18leté Johaně. Dívka z maloměsta touží složit maturitu a odejít studovat na vysokou, avšak je v pozici tzv. skleněného dítěte. Ve své rodině má nezastupitelnou roli: denně pomáhá s péčí o mladší, hendikepovanou sestru s těžkou formou autismu, tedy žije v jejím stínu, veškerý provoz je podřízován potřebám sourozenkyně. Je vůbec možné se z ní vymanit a vybojovat si svou vlastní cestu životem a naplnit vlastní sny, touhy a plány?

Dobrodružný dokument z roku 2024, jenž poutavě využívá i animované sekvence, *Králové Šumavy* irského filmaře Krise Kellyho, je zase mimořádný osobnostní medailonek legendárního převaděče z 50. let Josefa Hasila, označovaného Státní bezpečností jako Král Šumavy. Film navíc rámuje exkluzivní výpověď samotného (a tehdy 95letého) Josefa Hasila zaznamenaná filmovým štábem v USA krátce před jeho smrtí v roce 2019.

Oceňované francouzské drama z roku 2022 *Blízko* v režii Lukase Dhonta je emotivním portrétem výjimečného pouta dvou pubescentů a spolužáků Léa a Rémiho, mezi nimiž se hluboké, intimní přátelství mění v lásku, což ale na veřejnosti a především ve třídě znamená poprask, vedoucí až k osudové tragédii.

Vynikající polské drama s rapovým hudebním doprovodem *Chléb a sůl* od režiséra Damiana Kocura z roku 2022 je úspěšnou, a přitom pronikavou generační výpovědí z panelákového sídliště, kam se vrací navštívit svoji rodinu mladý klavírní virtuos Tymoteusz, jenž zjišťuje, že jak přímo v rodině, tak i mezi bývalými kamarády se stal sám sobě cizincem, neboť se mu podařilo z této sociální klece prchnout do světa úspěchu a slávy.

Skromný výčet pozoruhodných filmů završíme kanadským snímkem *Falcon Lake* z roku 2022 režisérky Charlotty Le Bon, jenž je zrovna mezi studenty obzvláště oblíbený. Líčí příběh stydlivého 13letého Bastiena, jenž na letní dovolené u jezera narazí na o tři roky starší dívku Chloé a zamiluje se do ní. Vzniká mezi nimi nerovnocenný vztah, který nejasně balancuje mezi romantikou, sexuální iniciací a manipulací. Veškerý další přehled filmových klenotů naleznete přímo na stránkách distributora artcamfilms.cz.

Pro školy tímto závěrem připomínáme, že pro úspěšnou organizaci takovýchto školních projekcí je zapotřebí oslovit lokální, resp. pro školu místopisně nejvhodnější kino, jež si u distributora vybraný snímek objedná a školní projekci uspořádá.

Jan Vnouček,

provozní filmového obchodu
Terryho ponožky, redaktor, recenzent
a jazykový korektor na volné noze,
externí dramaturg ČT

Jak projekty Vzdělávání Paměti národa pomáhají v mediální výchově

DOMINIKA KOPČIKOVÁ, VERONIKA HEŘMÁNKOVÁ

V archivu Paměti národa, jedné z největších orálněhistorických sbírek v Evropě, se nachází více než 11 000 publikovaných výpovědí pamětníků. Tyto rozhovory zachycují osobní zkušenosti lidí, kteří prožili klíčové události 20. století, od nacismu a komunistické diktatury až po další dramatické zvraty našich soudobých dějin.

Nejsou to jen vzpomínky Čechů a Češek; příběhy dokumentujeme také na válkou zasažené Ukrajině, v totalitním Bělorusku či na Kubě nebo v neklidném regionu Jižního Kavkazu. Paměť národa je tak mimořádným zdrojem, který otevírá cestu k pochopení minulosti skrze oči a slova těch, kdo ji skutečně žili. Archiv tvoří tisíce a tisíce hodin unikátního audiovizuálního materiálu.

Ve Vzdělávání Paměti národa už více než třináct let pracujeme na tom, abychom autentické příběhy pamětníků atraktivně a srozumitelně předávali zejména té nejmladší generaci. V Post Bellum totiž věříme, že zkušenosti lidí, kteří prošli obdobím nesvobody, útluhu, krizí nebo třeba hledáním vlastního domova či identity, jsou mimořádně aktuální i pro dnešní svět. Pro dnešní generaci je však důležité nejen umět příběhům naslouchat, ale také s nimi aktivně pracovat a tím rozvíjet nejen historické vědomí, ale i kritické myšlení a mediální gramotnost. A jak to v našich projektech děláme?

Studenti tvoří

V rámci projektu **Příběhy našich sousedů** žáci a studenti v malých týmech vyhledávají pamětníky ze svého okolí, natáčejí jejich celoživotní vyprávění a to následně zpracovávají do poutavé reportáže. Právě s tvorbou těchto drobných mediálních výstupů jim pomáhají odborní lektori i speciálně připravené mediální workshopy. Týmy si mohou vybrat, zda chtějí zpracovat rozhlasovou nebo animovanou reportáž, natočí video, či nakreslí komiks. Podle svého výběru pak dostanou přiděleného lektora, který se dané formě zpracování profesionálně věnuje a týmům poradí, jak nejlépe mohou zvolenou formou pamětníkův příběh předat široké veřejnosti. Žáci se seznamují s výhodami i úskalími jednotlivých mediálních postupů a učí se rozumět mediální zkratce, což je zkušenost cenná i mimo školní výuku. Během workshopů dost možná

poprvé přemýšlí nad tím, jak mediální obsah vytvářet srozumitelně pro budoucího diváka či posluchače a co přesně chtějí předat či zdůraznit. Pro žáky je také atraktivní naživo vidět, jak podobné mediální výstupy vznikají – jsme tak moc rádi, že týmy mohou navštěvovat pražská i regionální studia Českého rozhlasu, soukromá nahrávací studia či animační studia v pražské Aeroškole, brněnské Scale a ústeckém Hraničáři. Přímou v prostorách Post Bellum se pak mohou týmy setkat s profesionálními filmovými střiháči nebo se věnovat komiksu pod vedením studia OPAK. Všichni lektori, se kterými spolupracujeme, se workshopům věnují dlouhodobě, a umí tak složitější témata mediální gramotnosti předávat i mladšímu publiku.

Studenti diskutují

Jedním z typů našich edukačních programů, které nabízíme do škol po celé České republice, jsou **kinopříběhy**. Jde o formát, v jehož rámci do školy přijíždí zkušený lektor s historickým vzděláním, který studentům promítá pamětnická svědectví zpracovaná do jednoho kompaktního videa z naší tvorby. I ta jsou specifická, videa vznikají pomocí metody *EyeDirect*, která vytváří iluzi přímého očního kontaktu mezi dotazovanou osobou, naším pamětníkem, a divákem, tedy studentem či studentkou. Speciální optické zařízení umožní pamětníkovi vidět tvář dokumentaristy v odrazu, přestože kamera snímá přímo do objektivu. Díky tomu rozhovor působí autentičtěji a emoční spojení s vyprávěným příběhem je silnější, protože pamětník hovoří tak, jako by se zpovídal přímo studentům ve třídě.

Lektor video v průběhu programu pravidelně zastavuje a doplňuje vysvětlujícím nebo rozšiřujícím komentářem, který žákům pomáhá lépe porozumět širším historickým souvislostem. Kinopříběhy jsou koncipovány tak, aby se žáci stali nejen pozornými diváky, ale také aktivními účastníky diskuse. Program nabízí dostatek prostoru pro jejich otázky i vlastní reflexi. V rámci programu probíhá řízená debata, ve které mohou studenti přemýšlet o morálním rozměru minulosti a propojovat její se současností. A to vše na základě jediného videa.

Studenti zjišťují

Dalším klíčovým projektem, na kterém v současnosti v rámci snahy obohacovat výuku v Česku o soudobé dějiny, příběhy, hodnoty a mezigenerační dialog pracujeme, je inovativní webová platforma **Storyon**. Ta nabídne výukové sety pokrývající klíčové okamžiky 20. století. Výukové sety budou znovu postaveny na výpovědích pamětníků a doplněny o kontext „velkých“ dějin.

V tuto chvíli vyvíjíme autorská videa, která doplníme o pracovní a metodické listy, náměty pro badatelskou výuku a další tipy, jak s tématy pracovat ve výuce i mimo

ni. Cílem nebude dávat odpovědi, ale naučit se klást otázky. Celý vzdělávací obsah bude opět založen na videu s pamětníky a pamětnicemi, kteří nabídnou svůj příběh, tentokrát nebude ve třídě nikdo jiný než učitel či učitelka. Ti k vedení hodiny dostanou vše potřebné. Video bude jedno, ale možností, jak s ním pracovat, bude hned několik. Variabilní bude nejen délka lekce, ale také věková kategorie. To vše navíc v souladu s revidovanými RVP.

Síťujte se s námi

Ať už s námi žáci tvoří, diskutují, nebo samostatně objevují souvislosti, náš cíl zůstává stejný: pomáhat mladé generaci lépe porozumět historii, rozvíjet kritické myšlení a bezpečně se pohybovat v mediálním prostředí, které je stále náročnější na orientaci.

Budeme rádi, pokud s námi zůstanete v kontaktu, ať už chcete do školy pozvat naše lektory, zapojit se do Příběhů našich sousedů, nebo se jen dozvědět víc o připravované platformě Storyon. Všechny informace najdete na skoly.pametnaroda.cz.

Dominika Kopčíková,
vedoucí Vzdělávání Paměti národa

Veronika Heřmánková,
vedoucí projektu Příběhy našich
sousedů

Kinopříběhy Paměti národa

MARKÉTA KOROPECKÁ

Kinopříběhy patří mezi vzdělávací programy Paměti národa a umožňují žákům poznávat klíčové události 20. století prostřednictvím autentických výpovědí pamětníků. Tento inovativní formát výuky staví na krátkých videoukázkách, dobových nahrávkách a fotografiích pořízených v rámci projektu Paměť národa. Během jedné až dvou vyučovacích hodin zkušený lektor promítá pamětnická svědectví a doplňuje je vysvětlujícím i rozšiřujícím komentářem, který žákům pomáhá lépe porozumět širším historickým souvislostem.

Kinopříběhy jsou koncipovány tak, aby se žáci stali nejen pozornými diváky, ale také aktivními účastníky diskuse. Program nabízí dostatek prostoru pro jejich otázky i vlastní reflexi – na konci projekce následuje řízená debata, ve které mohou studenti přemýšlet o morálním rozměru minulosti a propojit jej se současností.

Protože se kinopříběhy dotýkají i náročných témat a výpovědi pamětníků mohou být emočně silné, doporučujeme tento program především pro žáky 8. a 9. ročníků základních škol a pro studenty vyšších ročníků škol středních.

A jaká pro vás máme v nabídce témata?

Druhá světová válka

Za ruce se vezmeme

Tři pamětníci vzpomínají na svou složitou cestu druhou světovou válkou. Od prvních protizidovských nařízení, kterým ještě jako děti téměř nerozuměli, přes transport do terezínského ghetta a následně do Osvětimi a šťastné náhody, díky kterým měli šanci jako jediní ze své rodiny přežít, až po návrat zpět do Československa.

Mezi barikádami

Kinopříběh mapuje bouřlivé jaro a léto roku 1945 – od Pražského povstání přes osvobozování českých zemí až po nucené odsuny německých obyvatel. Skrze osobní svědectví pamětníků a pamětnic přináší pohled na konec války, který nebyl jen vítězstvím, ale i obdobím zmatku, strachu a morálních dilemat.

Odsunuté děti

Jak prožívaly německé děti v Československu konec války? Měly kam chodit do škol, co jíst, s čím si hrát? Čeho se bály? Co si braly s sebou do sběrných táborů? Co je čekalo v rozbombardovaném Německu? Němečtí pamětníci vzpomínají na zlomové okamžiky svých životů a vyprávějí příběh svého odsunu z Československa. Vzpomínky pamětníků jsou v němčině s českými titulky.

Den válečných veteránů – návrat domů Bedřicha Jiráňka

Na pozadí dobrodružného příběhu pana Jiráňka představuje kinopříběh válečnou anabázi tisíců Čechoslováků.

Příběhy podél hranice

Kinopříběhy vysvětlí prostřednictvím osobních vzpomínek, jak se proměnilo národnostní složení obyvatel pohraničí po poválečném vysídlení osob německé národnosti.

„R“ jako Romové

Romští pamětníci vypráví pro Paměť národa o romském holocaustu, konci kočovnictví i složité situaci romských matek a dětí v období komunismu, včetně nucených sterilizací. Rokem 1989 ale jejich příběhy nekončí – pokračují vzpomínkami na rasistické útoky a končí masovými odchody do zahraničí v devadesátých letech.

Období socialismu v Československu

Za hranice (let 096)

Cílem tohoto kinopříběhu je přiblížit studentům souvislosti emigrace z Československa po srpnu 1968 a motivace k ní. Primárně vychází z vyprávění rodiny Čihákových, která zjistila, co všechno může člověk při cestě za hranice získat i ztratit a že ne každý útěk znamená šťastný život na svobodě.

Poručíme větru, dešti?

Stav životního prostředí v komunistickém Československu byl jeden z nejhorších v Evropě. Znečištění se týkalo zejména ovzduší, vodních toků a půdy. Tehdejší stát ochranu přírodu jen předstíral. Důležitější než čistá příroda bylo splnit plán a vyrobit další tunu oceli.

Kolektivizace po česku

Kinopříběh mapuje osudy československých sedláků a zemědělců po únoru 1948. Věnuje se procesu přeměny soukromého zemědělství na kolektivní, kterému mnozí vzdorovali, a čelili tak nejen útlaku a šikaně, ale i tvrdým podmínkám vězení.

Tak vás tu máme, bratři

Pamětníci různých národností vzpomínají na osudové události vrcholící okupací země 21. srpna 1968. Jejich výpovědi jsou doplněny archivními materiály a ukázkami uměleckého zpracování zlomových okamžiků pro lepší vcítění do atmosféry doby.

Třetí odboj ve východních Čechách

Prostřednictvím osobních vzpomínek ukáže, jak se proměnilo národnostní složení obyvatel pohraničí po poválečném vysídlení osob německé národnosti.

Čtyři příběhy revoluce

Jak různí lidé vnímali sametovou revoluci? Jaká byla cesta k listopadu 1989 pro studentské vůdce, člena KSČ nebo příslušníka Státní bezpečnosti? Čtyři pamětníci vzpomínají na zlomové okamžiky svých životů a společně vyprávějí čtyři příběhy revoluce.

Další informace a objednání kinopříběhů na <https://skoly.pametnaroda.cz/>.

Markéta Koropecová,

produkční vzdělávacích projektů Post Bellum

Vystudovala sociální geografii na Univerzitě Karlově se zaměřením na mezinárodní migraci. Vystudovanému oboru se věnovala na ministerstvu vnitra i v neziskovém sektoru. Po rodičovské dovolené nastoupila do organizace Post Bellum, nejprve jako místní koordinátorka projektu Příběhy našich sousedů. Od loňského podzimu zde pracuje jako produkční.

Film Vlny smysluplně – s materiály a metodikou z učitelského terénu

ADÉLA KŘENOVÁ

Snímek Vlny si svým pojetím a zaměřením na silné lidské příběhy ve složité době přímo žádá, aby byl zařazen do výuky. Jako učitelky dějepisu na druhém stupni základní školy jsme však chtěly předejít pouhému zhlédnutí filmu, ze kterého si žáci mnohdy odnesou jen málo. Vytvořily jsme proto soubor materiálů (sestavující z metodiky pro učitele, pracovních listů a doprovodných textů), který by vám a vašim studentům měl pomoci z filmu vytěžit maximum.

Naše výuka je činnostní a badatelská a totéž se dá říci i o materiálech, které vám níže představujeme. Snažily jsme se, aby žáci hravou a zajímavou formou pracovali s hlavními myšlenkami a hodnotami snímku. Vše jsme navíc propojovaly s rodinnou historií žáků a k ní také vztahovaly, aby se pro ně téma stalo osobnějším. Vznikly proto dvě výukové jednotky – jedna před filmem a druhá po filmu.

Jak s materiály pracovat?

- Každý žák pracuje s vlastním pracovním listem.
- Učitel má k dispozici metodiku s instrukcemi a cíli.
- Součástí jsou i doprovodné texty k úkolům.

Před zhlédnutím filmu

Vzhledem k tomu, že srpnové události jsou vyprávěny očima lidí okolo Československého rozhlasu, je první blok zaměřen zejména na něj. Pomocí časové osy žáci nejdříve propojují historické události se životem svých prarodičů, což téma personalizuje. Dále srovnávají fungování tehdejších a současných médií, čímž se otevírá prostor pro téma cenzury. Ve skupinách žáci pracují s námi připravenými texty o 60. letech, které obsahují „začerněné“ (ale stále čitelné) části – formulace, které by

před rokem 1989 „neprošly“. Úkolem studentů je identifikovat cenzurované pasáže, vysvětlit pojem cenzura a promyslet, jak ovlivňuje práci redaktora. Z textů pak skupiny žáků sestaví vlastní rozhlasové reportáže, které nahlas prezentují ostatním. Aktivita přibližuje roli novináře v nesvobodné době a zároveň pokrývá další události 60. let. Výukovou jednotku ukončuje reflexe, která vše shrnuje a rekapituluje. Doporučujeme akcentovat zejména očekávání od snímku, abyste podpořili motivaci žáků. Tím příprava na film končí.

Po zhlédnutí filmu

Následná práce se snímkem začíná pracovním listem s otevřenými otázkami k diváckému zážitku. Tato aktivita by studentům měla napomoci vrátit se mentálně k příběhu Vln (zvláště pokud tato reflexe nenásleduje bezprostředně po zhlédnutí, což často v běžných podmínkách chodu školy není možné). Při rekapitulaci a kontrole se můžete dotknout také toho, které postavy jsou skutečné a které smyšlené či spojené z více osudů. Zároveň doporučujeme zmínit, proč tomu tak u filmu někdy je. Následuje úkol zaměřený na motivace postav – žáci zkoumají, proč jednotlivé osoby jednají tak, jak jednají, a co jejich rozhodování ovlivňuje.

Po tomto shrnutí následuje práce s klíčovým rozhlasovým hlášením, které bylo ve filmu předmětem dramatu. Žáci ho mají k dispozici v pracovních listech a pro lepší atmosféru jej můžete také pustit. Z tohoto pramene studenti vybírají klíčové informace a následně odhadují, jak by rozhlasové hlášení vypadalo v případě, že by byl odvysílán text, který Tomášovi předal Hoffmann. V souvislosti s tím by se žáci měli zamýšlet, co vše by to případně ovlivnilo a jaký by byl dopad na vývoj událostí. Tato aktivita by měla napomoci uvědomění, co daný reálný krok měl za význam a jak i „malé“ rozhodnutí může mít vliv na běh dějin. K uzavření celého úkolu se vracíme v dobrovolné aktivitě k prarodičům žáků. Právě jich by se žáci měli zeptat, jak si události pamatují oni. (Ideálně zjištěné informace porovnat s tím, s čím byli žáci konfrontováni při sledování snímku a následné práci s ním.)

Pokud hledáte spíše kreativnější a méně tradiční aktivitu, nabízíme alternativu v podobě dopisu o událostech z pohledu jedné z filmových postav. Tato varianta není příliš zaměřena na historii a realie doby, pracuje spíše s jednotlivými postavami snímku a s jejich perspektivami. Lze ji využít jako regulérní druhou variantu hodiny po filmu nebo jako doplňkovou aktivitu, např. do hodiny slohu v českém jazyce. Cílem aktivity je, aby se žáci vcítili do jedné z postav představených ve filmu a jejím pohledem popsali srpnové události. Ve dvojicích následně porovnají své verze a hledají, v čem se jejich díla shodují.

Doufáme, že tyto materiály pro vás mohou být ulehčením či inspirací pro práci s filmem ve výuce. Bližší návody k aktivitám a komentáře k výukovým jednotkám naleznete ve zmiňované metodice a my věříme, že vám to pomůže se ocitnout spolu se žáky na vlnách roku 1968.

Adéla Křenová,

učitelka druhého stupně základní školy,
autorka instagramového profilu Dějepic

Práce s filmem Vlny –
metodika a pracovní listy
do výuky

Film, který otevírá téma odvahy, přijetí i druhé šance

MARTIN BEINHAUER

Neporazitelní patří dle filmových databází mezi nejlepší české snímky současnosti, což je staví po bok titulů jako Kolja, Vlny, Samotáři, Želary či Tmavomodrý svět. Ze 185 filmů uvedených v kinech v roce 2025 se umístili na 2. místě (83 %) za velkofilmem Formule 1 (84 %). Film má významný dopad na děti a mládež. Atraktivní formou ukazuje, jak zvládat krizové situace, jak komunikovat jinakost. Posiluje vnímání duševní odolnosti, pozitivní přístup ke sportu. Nabízí pomoc, rozpláče, rozesměje a přiměje přemýšlet o síle druhé šance. Poselství filmu – vytváření prostředí, v němž mohou lidé rozvíjet svůj potenciál bez ohledu na handicap –, podtrhl i prezident republiky Petr Pavel.

Jak využít film Neporazitelní ve výuce

Český film Neporazitelní režiséra Dana Pánka přináší příběh tří lidí, jejichž životy se propojí na pozadí mistrovství světa v parahokeji v Ostravě v roce 2019. V centru děje nestojí sportovní výkon, ale to, co se s člověkem děje, když přijde o jistoty, o které se celý život opíral. Snímek je inspirován skutečnými osudy českých parahokejistů a atmosférou mistrovství světa v Ostravě 2019, ale jedná se o tři lidské příběhy, které se potkají ve chvíli, kdy už se zdá, že není kam dál.

Prezident Petr Pavel po projekci zdůraznil, že film vnímá jako silný společenský apel: „Film Neporazitelní, pojednávající o osudech českého týmu na mistrovství světa v parahokeji v Ostravě v roce 2019, je poctou všem, kteří usilují o rovné příležitosti ve sportu i ve společnosti. Tento příběh připomíná, že síla se skrývá v odhodlání překonávat překážky. Považuji proto za důležité podporovat ty, kteří se nevzdávají, a současně vytvářet podmínky, ve kterých mohou rozvíjet svůj potenciál všichni sportovci bez ohledu na handicap.“

Trojan v roli trenéra, Čermák v roli otce a Havlínek coby mladý sportovec nejsou hrdinové v klasickém smyslu, spíše lidé „na dně“, kteří zkoušejí znovu najít motivaci, vztahy i vlastní identitu. Ivan Trojan o svém trenéru Bobu Krulichovi říká: „V době, kdy se straší a válčí, je důležitý ukázat, že naděje existuje. Ten film vás může inspirovat k tomu, něco změnit.“ Tři hlavní postavy spojuje parahokej, ale hlavně touha nezůstat ležet na ledě. Trojan také trefně dodává, že „cesta k sobě vede přes pomoc druhým“.

Při natáčení se filmaři opírali o skutečné příběhy českých reprezentantů. Štáb konzultoval s hráči i trenéry, aby zachytil atmosféru haly, techniku pohybu a každodennost života s handicapem bez zbytečného patosu. Ivan Trojan stál přímo na střídačce během reálného zápasu. Pro některé herce šlo o velkou fyzickou i psychickou výzvu. Například Tomáš Havlínek musel absolvovat náročnou přípravu, učit se jízdu na saních, zkoušet protěžu a zároveň se musel psychicky vžít do osudu člověka, který ztratil možnost chodit

Edukační potenciál pro 2. stupeň

Neporazitelní jsou vhodní především pro žáky ve věku 13–15 let, kdy dospívající intenzivně řeší vlastní identitu, tělo, hranice a místo ve skupině. Film nabízí přirozené situace pro rozvoj klíčových kompetencí: učení se z chyb, zvládání emocí, rozhodování v zátěžových situacích i budování respektujících vztahů v kolektivu.

Hynek Čermák, který hraje otce na hraně zhroucení, vystihuje jeden z klíčových motivů filmu větou: „Není dobré být obětí. Je dobré být strůjcem svého osudu.“ Jeho postava se snaží najít motivaci nejen pro sebe, ale i pro syna, jehož svět se po nehodě uzavřel – to otevírá prostor pro rozhovor o tom, kde je hranice mezi „mám právo být špatně“ a „potřebuji aktivně hledat pomoc a podporu“.

Ve výuce lze film záměrně využít pro:

- občanskou výchovu (lidská práva, rovné příležitosti, postavení lidí s handicapem, solidarita);
- výchovu ke zdraví (prevence úrazů, rizikové chování, práce s tělem a sebepojetím, psychické zdraví);
- třídnické hodiny (vztahy v kolektivu, respekt, šikana, začleňování žáků s odlišností či znevýhodněním).

Metodické materiály a návrhy aktivit

Pro učitele je připraven ucelený soubor materiálů určený pro 2. stupeň ZŠ (13–15 let). Cílem je podpořit odpovědné chování vůči vlastnímu zdraví i zdraví druhých a uvědomění si propojenosti tělesného, duševního a sociálního zdraví; materiály vedou žáky také k aktivnímu postoji k prevenci úrazů a rizikového chování.

Možné konkrétní aktivity po zhlédnutí filmu:

- Mapa tří příběhů: Žáci ve skupinách zakreslí klíčové zlomové situace tří hlavních postav a doplní, kdo jim v danou chvíli pomáhá (nebo nepomáhá). Následně společně hledají, jaké typy podpory by potřebovali oni sami v podobné situaci.

- Diskusní kruh „Co je to odvaha?“: Na příkladech z filmu žáci rozlišují fyzickou odvalu, morální odvalu a „každodenní“ drobnou odvalu (např. říct si o pomoc, přiznat chybu, ozvat se proti nespravedlnosti).
- Prevence rizikového chování: Práce s postavou Radima, který se dostane do kritické situace, když chrání napadeného člověka; žáci analyzují, jaké jiné možnosti jednání měl, co by udělali oni, kdy volat pomoc, kdy je zásah rizikový.

Rozhovory s tvůrci jako další zdroj

Doplňkové video s rozhovory s herci a tvůrci může sloužit jako motivační úvod nebo reflexe po projekci. Herci v něm mluví o setkání s parahokejisty, o vlastním vztahu k odvaze i o tom, jak přemýšleli nad postavami, které nejsou „dokonalé“, ale zranitelné.

Video je vhodné využít například:

- jako „bezpečný rozjezd“ před samotným filmem – učitel vybere 1–2 krátké úseky a nechá žáky odhadovat, co je ve filmu čeká (tvorba hypotéz, kritické myšlení);
- po projekci jako podnět k reflexi změny pohledu – žáci formulují, jak na ně téma handicapu a „druhé šance“ působilo před filmem a jak po něm.

Autenticita jako výchovný nástroj

Natáčení probíhalo v úzkém kontaktu se skutečnými parahokejisty a část scén vznikala přímo v ostravské aréně, kde se MS 2019 odehrálo. Pro žáky může být zajímavé sledovat, že herci (např. Tomáš Havlínek) se museli učit nejen techniku pohybu na saních, ale také prožívat tělesné omezení a změnu identity, což otevírá citlivou debatu o tom, jak mluvíme o handicapu ve třídě a ve společnosti.

V jedné z klíčových scén zazní věta trenéra Krulicha: „Tak, sundejte si nohy, jde se makat.“ Reakce žáků na tuto repliku lze využít jako výchozí bod pro rozhovor o humoru – kdy pomáhá zvládat těžké situace a kdy může zraňovat.

Herec Hynek Čermák k tomu v rozhovoru dodává osobní úhel pohledu, který s tématy filmu silně rezonuje: „V mém životě už bylo spoustu situací, kdy jsem musel jít vabank, riskovat a čekat, jak to dopadne. Pamatuju si je všechny. A stejně jako ve sportu tak i v životě platí, že se musíte připravit, vydat ze sebe maximum a pak prostě věřit, že to dobře dopadne. Tohle říkám i svým dětem, které už jsou dospělé: Když ti na něčem záleží, dej do toho všechno. Připrav se, udělej maximum. A když to nevyjde, nemusíš sám sobě vyčítat – víš, že jsi udělal, co bylo v tvých silách. Ale zároveň jim říkám: Dávejte si pozor, abyste jednou nezjistili, že to nevyšlo jen proto, že jste tomu nedali všechno. To je pro mě důležité. A platí to i v životě, nejen ve filmu.“

Podobně i Vanda Hybnerová zdůrazňuje univerzální rovinu příběhu a jeho dopad na diváky napříč generacemi: „Myslím, že v tomhle má film Neporazitelní velkou výhodu, nemíří na jednu konkrétní skupinu diváků. Je určený pro všechny. Jeho téma je lidské a může oslovit kohokoli bez ohledu na věk. Právě proto si myslím, že by na něj rodiče měli vzít i své děti. Nejen kvůli silnému příběhu, ale také kvůli tomu, co film nese: empatii, naději a odvahu. Má i jistý edukativní přesah, který může být pro rodinné sdílení velmi cenný.“

Lenka Vlasáková upozorňuje na rovnováhu a vzájemnost ve vztazích, motiv, jenž se ve filmu objevuje v různých podobách: „Vztah je vždycky o dvou lidech. A i kdyby se žena snažila sebevíc, hledala cesty, jak vztah zachránit, pokud z druhé strany není vstřícnost nebo snaha, je to marný boj. Není to jen na ženách. A možná by ani nemělo být. Myslím si, že není v naší kompetenci brát zodpovědnost za celý vztah jen na sebe. Vztah nebo rodina prostě potřebují dva, kteří táhnou za jeden provaz. Pro mě je celý film o naději. Taková injekce naděje.“

S osobní upřímností k tématům filmu přispívá také Natalia Germani: „Dokázala bych se, stejně jako moje postava, zamilovat do člověka po úrazu. Když člověk pronikne do toho ‚nového světa‘, začne toho druhého vnímat jako celek a milovat ho takovéto, jaký je, bez ohledu na jeho fyzický stav. Je to člověk jako každý jiný.“

Silné poselství filmu podtrhuje také Tomáš Havlínek, který mluví o síle znovu začít a nevzdat se ani ve chvílích, kdy se zdá, že je vše ztracené: „Věřím, že má smysl bojovat, i když člověk nabude dojmu, že všechno skončilo. Moje postava Radim to přesně ukazuje. Dokázal začít znovu, našel nový smysl života, který ho začal naplňovat. A přestože ho potkalo obrovské neštěstí, dokázal se tím vším prokousat, ustát to a najít v sobě sílu dojít k tomu, že může být znovu šťastný. Že může žít plnohodnotný život. Ne všechno musí být ztracené, i když se to tak na začátku může zdát.“

Film tak může být více než jen „silný příběh“ – stává se praktickým nástrojem pro rozvoj empatie, občanské zodpovědnosti a schopnosti mluvit o těžkých věcech otevřeně a s respektem.

ANKETA: Kdy jste se cítil neporazitelný?

Prezident Petr Pavel: Když jsem už jako kluk někde spadnul nebo se něco nepovedlo, táta mě nikdy nelitoval. Vždy řekl: „Vstávej a běž dál.“ A mně se to mnohokrát v životě hodilo. Ale jako neporazitelný jsem se nikdy necítil. Zdraví je ale to nejcennější, co máme. A dokážu si těžko představit, že bych se měl poprat se situací, kterou si prošli hrdinové tohoto filmu. Víím, že je důležité v životě naučit se i prohrávat, takže se ani nechci považovat za neporazitelného, ale mám obrovský obdiv ke všem, kteří se přes takové těžké překážky dokážou přenést. Považuji proto za důležité podporovat ty, kteří se nevzdávají, a současně vytvářet podmínky, ve kterých mohou rozvíjet svůj potenciál všichni sportovci bez ohledu na handicap.

Hynek Čermák: Z vlastní zkušenosti víím, že člověka občas život srazí na kolena. A pak má dvě možnosti: buď v té pozici oběti zůstane a zbytek života nějak protrpí, nebo si řekne: „Dost. Je čas zvednout se a jít dál.“ Je mi přes padesát a za tu dobu jsem se musel neporazitelnosti učit – a vlastně se jí učím pořád. Ale dnes můžu říct, že se tak cítím. Cítím se neporazitelný, protože se snažím žít tak, abych si na konci mohl říct: „Dal jsem do toho všechno. Snažil jsem se na sto procent. Udělal jsem maximum pro to, aby to bylo dobré, pro sebe, pro ostatní, pro život.“ A právě tohle vnitřní nastavení mi dává sílu. Díky tomu se tak cítím. Ne že by mě nic nemohlo zlomit, ale protože se nevzdávám. Až film uvidíte, zjistíte, že máte v sobě sílu být neporazitelní. Možná o ní zatím nevíte, ale film vám ji může připomenout nebo pomoci znovu objevit.

Ivan Trojan: Já sám tu cestu pořád hledám. Přijetí toho, že některé věci nemůžu změnit, ale musím s nimi žít. A zároveň se otevřít novým věcem, které mohou přijít. Myslím, že tohle je i moje osobní téma. Nepřipadám si jako neporazitelný, spíš jako někdo, kdo se snaží najít rovnováhu. A ano, i já občas potřebuji, aby mě někdo podržel. Jsem snadno zranitelný a chci pracovat

na tom, aby tohle bylo lepší. Myslím si, že být neporazitelný neznamena nutně vyhrát zápas nebo získat titul. Pro mě je to o vnitřní síle, o tom, že uděláš maximum pro sebe, pro druhé, pro věc, na které ti záleží. V tu chvíli jsi neporazitelný tým, co do toho dáš. Tím úsilím, tou investicí do sebe i do ostatních. A to je pro mě vlastně vítězství, třeba i nad osudem, který se na začátku může zdát krutý a nespravedlivý. Ale právě to, co na první pohled vypadá jako těžkost nebo pád, se může nakonec proměnit v něco silného a pozitivního. A v tom je pro mě ta opravdová neporazitelnost.

Stejk (Jakub Steklý), jeden z nejznámějších českých youtuberů a tvůrců online obsahu: Být neporazitelný je podle mě soubor dovedností a vlastností, na kterých člověk musí pracovat. Jednou z nich je odvaha čelit strachům a výzvám. Neříkám, že se člověk nemá bát, strach je přirozený. Odvaha je o tom, že se bojím, ale i přesto to udělám. To je jedna z těch klíčových vlastností. Myslím, že člověk se cítí neporazitelný ve chvíli, kdy se mu povede něco, za čím dlouho šel, nějaký highlight kariéry nebo osobního života. Já ten pocit měl třeba ve chvíli, kdy jsem dosáhl milionu odběratelů na YouTube. Připadalo mi, že je všechno skvělé, zalité sluncem. To byl moment, kdy jsem se necítil vyloženě neporazitelně, ale rozhodně velmi dobře, skoro tak.

Martin Beinhauer,

český producent, scenárista a kreativní autor

Působil jako reportér a režisér publicistických pořadů, dramaturg či moderátor i jako kreativní projektový manažer. Je spoluautorem několika dokumentárních projektů, založil kreativní produkční studio Bany Media. V rámci společnosti Visual Riders se podílí na vývoji a propagaci filmových projektů. Jako filmový producent výrazněji vstoupil na scénu celovečerním filmem Děti Nagana (2023), u filmu Neporazitelní (2025) je producentem a spoluautorem scénáře.

Práce s filmem Neporazitelní –
metodika a pracovní listy do výuky

Seriál, který školám pomáhá mluvit o skutečných výzvách

DOMINIKA KONEČNÁ

Audiovizuální materiály patří k nejefektivnějším nástrojům současného vzdělávání. Dobře vybraná filmová ukázka dokáže vtáhnout, zprostředkovat emoce a vytvořit bezpečný prostor pro otázky, které jsou jinak ve třídě obtížně otevíratelné. Vzdělávací portál ČT edu¹ využívá nový seriál České televize *Ratolesti*² pro práci ve výuce a zároveň vytvořil doprovodný web *Nebudte na to sami*³, který nabízí pomoc a orientaci těm, kteří se s náročnými situacemi potýkají osobně.

Stránka je koncipována jako podpůrné místo pro všechny, tedy pedagogy, rodiče i žáky. Poskytuje informace, jak udělat první krok, pokud člověk řeší problém doma nebo ve škole, ať už jde o drogy, poruchy příjmu potravy, sebepoškozování, vztahy v rodině, šikanu, nebo genderovou identitu. Je inspirována příběhy ze seriálu *Ratolesti* a dalšími aktuálními výzvami, které se školního prostředí dotýkají.

Samotné *Ratolesti* představují pro pedagogy velmi silný výukový materiál. Ukázky jsou krátké, realistické a otevírají témata, která jsou pro žáky současná, citlivá i náročná. Následující přehled shrnuje, jak mohou vybrané díly obohatit výuku a jaké metody práce podporují kritické myšlení, empatii a otevřenou diskusi.

Drogové předsudky, racionalizace i etická dilemata

Dva díly minisérie pracují s problematikou drog a činí tak způsobem, který je pro žáky velmi srozumitelný. V ukázce „Čisté zboží?“ sledujeme Honzu, který ve vazbě obhájí svůj prodej drog argumentem, že prodává pouze čisté látky. Jeho naivní racionalizace se střetává s realitou, kterou mu připomínají rodiče. I čistá droga může vést k závislosti, psychickým potížím či tragickým následkům. Pro výuku jde o ideální moment, jak se žáky pracovat s argumenty, se sebeklamy nebo mechanismy, které umožňují zlehčovat rizika.

¹ <https://edu.cesktelevize.cz/>

² <https://edu.cesktelevize.cz/hledani?q=ratolesti>

³ <https://edu.cesktelevize.cz/nebudte-na-to-sami>

O krok dál jde díl „Marihuana ve škole: Nahlásit, nebo mlčet?“. Zde stojí v centru pozornosti nevidomá studentka Lenka, která zvažuje, zda má oznámit kouření marihuany spolužáků. Dilema je mnohvrstevnaté. Střetává se loajalita k vrstevníkům, osobní odpovědnost a bezpečí ostatních. Do diskuse vstupuje téma manipulace, bagatelizace problému i odvahy jednat správně. Ve třídě lze pracovat s hodnotovou pyramidou nebo etickým rozhodováním.

Postižení a limity inkluze v praxi

Silné jsou i díly věnované tématu zrakového postižení. Lenka, která se hlásí na sportovní gymnázium, naráží na obavy školy i rodičů. Argument, že pedagogický sbor není zvyklý na práci s asistentem, ukazuje běžný mechanismus, kterým se instituce brání změně. Ve výuce jde o příležitost reflektovat roli jednotlivých aktérů, tedy učitelů, rodičů, vedení školy i samotných žáků se specifickými potřebami. Diskusní kontinuum, T graf nebo práce s argumenty jednotlivých postav pomáhá lépe porozumět tomu, jaké bariéry brání inkluzi a jaké hodnoty se střetávají.

Rodinné neshody o sexuální výchově

Téma sexuální výchovy je ve školách dlouhodobě citlivé. Ukázka z *Ratolestí* sleduje rodiče, kteří se kvůli nesouhlasu se školní koncepcí přibližují odchodu dětí do alternativního vzdělávání. V hodině lze využít rozbor argumentů, miniprůzkum v rámcovém vzdělávacím programu nebo porovnání s praxí v jiných zemích. Žáci tak získají nejen faktické informace, ale také porozumění tomu, kde končí právo rodičů a kde začíná odpovědnost školy jako veřejné instituce.

Sociální témata: bydlení a předsudky

Díl věnovaný bytové nouzi ukazuje, jak mohou byrokratické postupy a předsudky ovlivnit život konkrétní rodiny. Pro žáky jde o příležitost pochopit, jaké faktory se podílejí na rozhodování obcí, a diskutovat o tom, zda by obecní byty měly být přidělovány na základě potřeby či zásluh. Školní debata nebo návrh vlastních opatření rozvíjí občanské kompetence a vede žáky k uvědomění si širších sociálních souvislostí.

Svoboda projevu učitele a hranice profesní odpovědnosti

Jedním z nejaktuálnějších témat je spor okolo učitelky, která veřejně vystupuje v politické kampani. Žáci vidí střet občanské svobody a profesní odpovědnosti. Otázkou je, zda učitel může veřejně prezentovat politické názory, aniž by tím ohrožoval svou pedagogickou roli. Ve výuce lze využít minidebatu nebo psanou reflexi, která vede žáky k promýšlení hranic autority a zodpovědnosti.

Genderová identita: Respekt a bezpečné prostředí

Díl věnovaný změně pohlavní identity dítěte se soustředí na emoční a sociální složku tématu. Žáci mohou analyzovat postoje jednotlivých postav, pracovat s výroky, které mohou být podpůrné či zraňující, nebo simulovat dialog mezi rodičem a dítětem. Téma tak ve třídě otevírá prostor pro citlivou, ale potřebnou diskusi o respektu a bezpečném prostředí.

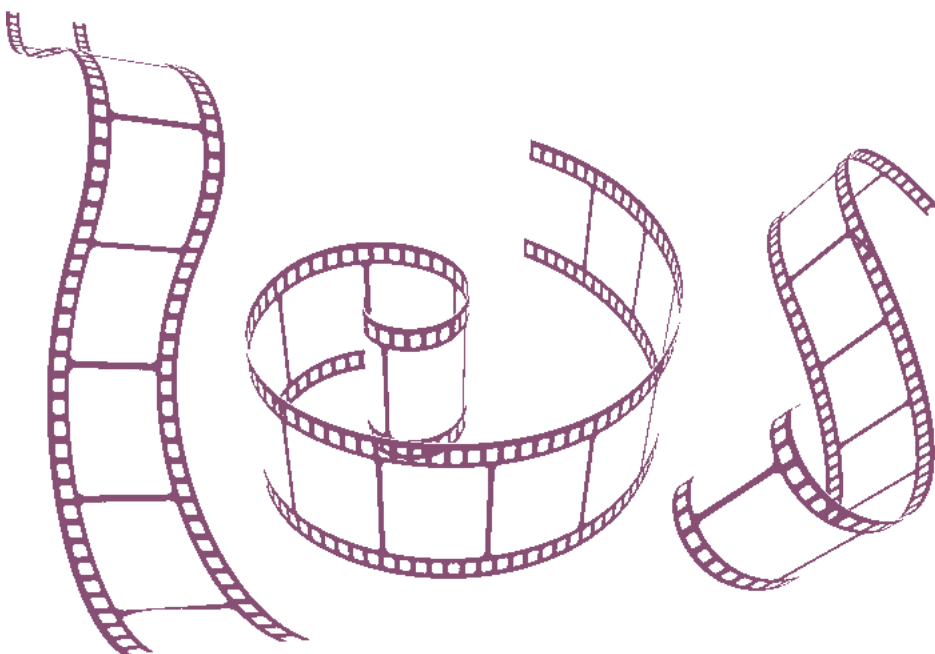
Prostor pro dialog, který ve škole chybí

Ratolesti nejsou seriál, který nabízí jednoznačná řešení. V každém dílu zaznívá více hlasů, více perspektiv a více etických rovin. Právě to umožňuje učitelům pracovat se žáky na rozvoji kritického myšlení, empatie a argumentace. Společně s doprovodným webem **Nebudte na to sami**, který nabízí podporu těm, kdo řeší obtížné situace osobně, tvoří *Ratolesti* ucelený balíček, jenž může být pro školy velkou oporou.

Chceme-li, aby škola byla místem, kde žáci rozumějí světu a umí se v něm orientovat, jsou právě takové materiály cenným pomocníkem. Otevírají dialog, který je pro současnou generaci nepostradatelný.

Dominika Konečná, Česká televize

Jako redaktorka vzdělávacího webu ČT edu se věnuje přípravě a výběru témat a tvorbě dramaturgického plánu, který propojuje vzdělávání s tvorbou České televize. Spolupracuje s týmem garantů a odborníků na vzniku vzdělávacích materiálů a vybírá pořady ČT s edukačním potenciálem. Ty poté zprostředkovává pedagogům, žákům i rodičům jako inspirativní obsah pro školní výuku i její přípravu.

Média hrou: Jak pomocí gamifikované mediální výchovy podporovat kritické myšlení?

PATRICIE MARTINŮ

Potřeba chránit děti před negativními vlivy v online prostředí se ve společnosti skloňuje čím dál více. Zkušenosti vzdělávací organizace Fakescape z více než 600 českých škol ukazují, že cesta může vést i přes zapojení her do výuky. K efektivní mediální výchově, která by žákům poskytla řádnou reflexi jejich prožitků při hře, ale učitelé potřebují dostatečnou podporu.

Děti se s online mediálním obsahem setkávají od **čím dál nižšího věku** a na sociálních sítích tráví **čím dál více času**¹ – především na YouTube, Instagramu a TikToku. Tyto platformy formují jejich postoje, sebehodnocení i způsob práce s informacemi, a to skrze algoritmy, které servírují obsah „na míru“ našim zájmům.

Stírá se přitom hranice mezi tradičními médii a různými influencery či populárními osobnostmi, kteří na sítích publikují své názory. Mladí lidé se v tomto prostoru běžně setkávají s dezinformacemi i nenávistným obsahem. Jejich schopnost rozlišovat mezi **dezinformací** (záměrně šířenou nepravdivou informací), **misinformací** (neúmyslně nepravdivou informací), **hoaxem** (klamavou či poplašnou zprávou, která má příjemce donutit ji šířit dál) a **propagandou** (šířením myšlenek za účelem prosazení politického názoru) je však omezená.² Většina z nich reaguje na obsah spíše **emocionálně** než analyticky. Ověřování informací vnímají jako časově náročné a málo efektivní – snazší je přijmout informaci, která „zní pravděpodobně“, než ji dále zkoumat.³

Zásadním problémem je nedostatečná úroveň mediální a informační gramotnosti, která souvisí s omezenou podporou mediální výchovy ve školách. Výuka je často pouze okrajová, učitelé nemají **metodickou oporu** a žáci postrádají praktické

¹ KOPECKÝ, K. a kol. *Děti a kult krásy v online světě*. Univerzita Palackého v Olomouci & O2 Czech Republic, 2022.

² HoDeKoProM – Dezinformace z pohledu mladých lidí a mediální výchovy. VÚDPaP, 2024.

³ *Safer Internet Day: Adolescents' Experiences with Cyberhate and Online Disinformation*. Masarykova univerzita, 2023.

dovednosti v oblasti kritické práce se zdroji a argumentační analýzy. Není se čemu divit – v ČR k tomu totiž nadále chybí **ucelený rámec** či **strategie**.

Tuto situaci potvrzuje i šetření agentury STEM⁴: mediální výchově se věnují pouze jeden až dva učitelé na školu, mnohdy bez **adekvátního proškolení**. Více než polovina ředitelů připouští, že na jejich škole zcela **chybí jakákoliv evaluace účinnosti** mediální výchovy.

Jak tedy s mediální výchovou pracovat?

Jednou z cest, jak tyto dovednosti rozvíjet – ač samozřejmě nemůže nahradit chybějící ucelenou koncepci –, je využití **herních**, tedy gamifikačních **prvků ve vzdělávání**. Naše zkušenosti z více než 600 škol po celé republice ukazují, že právě hra dokáže otevřít i složitá témata způsobem, který je pro děti srozumitelný a atraktivní. A že se při ní daří stejně dobře jak „jedničkářům“, tak těm, kterým běžná výuka tolik nesedí. Když se z učení stane objevování, mizí obavy z hodnocení a roste vnitřní motivace. Herní prostředí navíc pomáhá rozvíjet měkké dovednosti (například empatii, řešení problémů či komunikaci) a podporuje týmovou práci.

Rovněž **badatelská** či jinak vedená **prožitková** výuka může být velmi efektivním nástrojem, pokud se adekvátně realizuje.⁵ Celkově platí, že silné emocionální zapojení a prožitek v průběhu výuky vedou k hlubšímu a trvalejšímu zapamatování.⁶

Základním předpokladem však zůstává, že učitelé jsou **proškoleni** v mediální výchově, mají k tomu dostatečnou **systémovou podporu**, a dokážou proto takovou výuku řídit a vést žáky k efektivní reflexi získaných prožitků a poznatků.

Jak to může vypadat v praxi?

V organizaci Fakescape se věnujeme aplikaci mediální výchovy zábavnou a interaktivní formou od roku 2018. Prvním workshopem, který jsme vytvořili, byl **Zachraňte prázdniny** pro žáky středních škol a odpovídající ročníky gymnázií. Reflektuje rostoucí vliv masových médií na společnost a přenáší studenty do rolí novinářů. Na simulaci prezidentských voleb v roce 2028 si osvojují principy ověřování informací na

⁴ Stav mediálního vzdělávání na základních a středních školách, 2023.

⁵ FURTAK, E. M. et al. Experimental and quasi-experimental studies of inquiry-based science teaching: A meta-analysis. *Review of Educational Research*. 2012, roč. 82, č. 3.

⁶ SCOTT, G. The effectiveness of creativity training: A quantitative review. *Creativity Research Journal*. 2004, roč. 16, č. 4; *Teaching for experiential learning: Five approaches that work*. Wurdinger & Carlson, 2010.

internetu. Každý krok ve hře vyžaduje spolupráci, vyhodnocování zdrojů, rozpoznávání manipulací a strategické rozhodování.

Další workshop – tentokrát pro žáky 2. stupně základních škol a nižších stupňů gymnázií – s názvem **Dezinfombies** se zaměřuje přímo na dezinformace. V této hře mají žáci za úkol zamezit šíření nebezpečného viru, který mění lidi na nemyslné bytosti, tzv. zombies. Kromě osvojení znalostí o fungování médií a posilování kritického čtení se učí i vnímat své emoce při konzumaci online obsahu a jak k němu přistupovat bezpečněji.

Pro další rozvoj mediální gramotnosti nabízíme edukativní karetní hru **Nekrm kachnu**, která pomáhá pochopit fungování a vliv médií ve společnosti skrze vytváření vlastních mediálních sdělení a jejich reflexi v rámci skupiny. Na téma algoritmů a filtračních bublin si pak můžete zdarma stáhnout karetní hru **Oktogram** nebo mobilní hru **Ch.IA**.

Učitelům nabízíme také metodiky a pracovní listy. Na podzim jsme v rámci zapojení do evropského projektu **HistoriCall** z pera Domu evropských dějin proškoliли téměř 150 učitelů z celé ČR v interaktivním vzdělávacím modulu zaměřeném na mediální gramotnost a podpořili je v jeho testování ve výuce s 1 800 žáky. Zároveň od roku 2023 vedeme přípravný kurz pro vysokoškolské studenty pedagogiky **Mediální výchova hrou**.

Široká veřejnost pak může čerpat z našeho **Slovníku mediální gramotnosti** a knihy pro děti již od šesti let **Záhada ztracených médií**, ale i našich sociálních sítí a blogu. Veškeré informace o workshopech, o tom, jak se na ně registrovat, a o dalších zmíněných materiálech i pro vaši školu najdete na fakescape.cz.

Patricie Martinů,

členka komunikačního týmu a lektorka mediální gramotnosti ve spolku Fakescape, redaktorka neziskové organizace EDUin

Vystudovala magisterský obor mediální studia na Univerzitě Karlově. Zaměřila se přitom na mediální gramotnost a herní kulturu. Dlouhodobě působí v komunikačních rolích ve vzdělávání, v minulosti například v Domě zahraniční spolupráce.

Mediální výchova v době dezinformací: Rozpoznávání faktů a budování odolnosti dětí

V digitální éře, kdy se dezinformace staly každodenní realitou, představuje mediální výchova klíčový nástroj, jak děti naučit rozlišovat mezi pravdivými informacemi a manipulativními sděleními. Učitel a popularizátor mediální výchovy Michal Kaderka, který se tématu věnuje i ve svém podcastu, sdílí zkušenosti z praxe i své postřehy o proměnách mediální krajiny a výzvách, které před školy klade informační chaos dnešní doby.

?) Jak se mediální výchova za poslední roky proměnila?

Zásadně. Když jsem s ní kolem roku 2010 začínal, zaměřovala se na masová média – televizi, noviny, rozhlas. Dnes už ale nelze mluvit o médiích v tom tradičním smyslu. Svět informací se přesunul do sítí, proměnil se celý ekosystém. Děti často nikdy nedržely v ruce tištěné noviny, neznají lineární rozhlasové vysílání, vyrůstají na telefonech a sociálních sítích. Proto už dnes raději mluvím o informačním vzdělávání. Smyslem není jen učit o médiích, ale pomoci dětem zorientovat se v informačním prostoru, který je formuje od nejútlejšího věku.

?) V roce 2014 se v Česku objevilo velké množství dezinformačních webů. Proč právě u nás mají takovou sílu?

Je to především otázka důvěry. Ve skandinávských zemích lidé důvěřují státu i institucím, a proto tam dezinformace nemají úspěch. U nás je naopak důvěra velmi nízká, což vytváří prostor pro alternativní zdroje, které tu poptávku vyplňují. Tuto skepsi navíc podporuje historie – zkušenost s cenzurou a propagandou v době komunismu. Lidé si zvykli oficiálním informacím nevěřit. Vznikl tak kulturní rámec, v němž se daří obsahům, které tuto nedůvěru posilují. Dezinformace zároveň respektují určité „červené linie“ – například nenarážejí na emocionální tabu, ale využívají témata, která jsou ve společnosti tolerovaná, jako útoky na migranty nebo Ukrajince.

?) Jak žáky učíte rozlišovat pravdu od manipulace?

Základem je umět odlišit fakt od názoru. Na první pohled to vypadá triviálně, ale není. Mnoho žáků nerozezná, zda text informuje, nebo hodnotí. Proto pracuji s konkrétními příklady – ukazujeme si, jak se v manipulativních textech používá jazyk, jak silná slova působí na emoce nebo jak se sliby a přehánění používají k manipulaci. Vyhýbám se přitom aktuálním politickým tématům, která třídu rychle polarizují. Osvědčilo se mi využívat historickou propagandu – ukazuje stejné principy manipulace, které fungují i dnes.

?) Co byste poradil učitelům, kteří chtějí s mediální výchovou teprve začít?

Začít s jednoduchými věcmi – naučit děti rozlišit fakt od názoru, ověřovat zdroje, chápat kontext. Učitelé by si měli uvědomit, že jejich cílem není měnit mediální kulturu názory dětí ani jejich rodin, ale pomoci žákům porozumět tomu, jak média fungují. Důležité je vytvářet ve třídě bezpečné prostředí, kde lze o informacích diskutovat bez obav. Nedoporučuji učitelům hrát si na „fact-checkery“ – to je úkol novinářů. Úlohou školy je podporovat kritické myšlení a odolnost vůči manipulaci, ne soudit, co je správný názor.

?) Jak velkou roli v tom hraje důvěra ve veřejné instituce?

Obrovskou. Během pandemie bylo vidět, jak odlišná může být situace ve státech s vysokou důvěrou. Ve Švédsku lidé naslouchali a dodržovali doporučení, protože věřili, že stát s nimi jedná otevřeně. U nás byla důvěra nízká a dezinformace měly pevnou půdu pod nohama. Pokud lidé považují média i stát za „součást systému“, kterému nevěří, vzniká přirozeně prostor pro alternativy – tedy pro dezinformační weby.

?) Jaké jsou limity mediální výchovy?

Myslím, že jsme za určitým bodem zlomu. Nelze se vrátit do doby, kdy sociální sítě byly jen doplňkem, který se dal regulovat. Informační chaos je realita, s níž se musíme naučit žít. Úlohou školy už není žáky ochránit před každou manipulací, ale naučit je rozpoznat ji a neztratit schopnost samostatně přemýšlet. To je podle mě hlavní smysl mediální výchovy v současnosti.

Michal Kaderka

Je dlouholetým propagátorem a učitelem mediální výchovy.

Působí na pražském Gymnáziu Paměti národa a na FF UK, kde učí budoucí učitele, jak učit mediální výchovu.

Je autorem otevřené učebnice mediální výchovy Svět médií.¹

?) Vnímáte v posledních letech větší poptávku po mediální výchově?

Rozhodně. Na začátku, kolem roku 2010, se mě lidé ptali hlavně na reklamu a product placement. Zlom přišel po roce 2014 s válkou na Ukrajině a následnou migrační krizí, kdy začaly dezinformační weby růst exponenciálně. Pandemie covidu-19 pak otevřela úplně novou kapitolu, ve které ukázala, že nízká informační gramotnost může přímo ohrozit zdraví. Už to nebylo jen o politických nebo válečných dezinformacích, ale i o těch, které ohrožují zdraví lidí v každodenním životě.

¹ <https://svetmedii.info/>

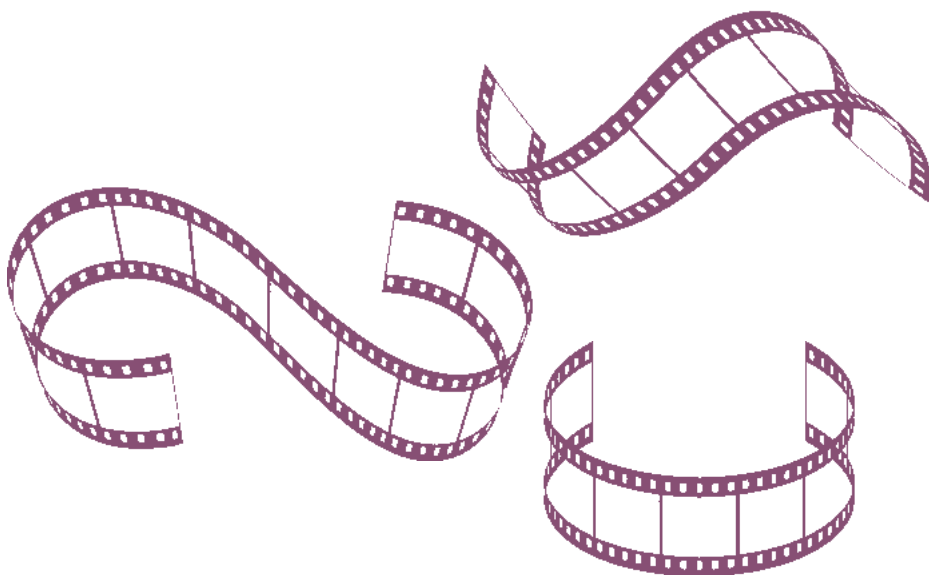
? Jak děti vnímají mediální prostředí dnes?

Děti přebírají mediální zvyky rodiny, ale na rozdíl do dospělé populace je u nich nejvýraznější vliv influencerů. Ti často využívají stejné principy manipulace jako dezinformační weby. Proto je potřeba učit je kritickému čtení a vidět za líbivým obsahem i záměr. Politická témata bývají kontraproduktivní – děti v nich často opakují názory z domova. Efektivnější je ukazovat obecné principy fungování propagandy a rozebírat je na příkladech, které jsou od emoce odštěpené. Tak se učí opravdu chápat, jak manipulace funguje.

? Jak se v tom všem zorientovat jako učitel?

Učit mediální výchovu znamená být průvodcem, ne arbitrem pravdy. Nejde o to, mít odpovědi na všechno, ale umět klást žákům otázky, které je vedou k přemýšlení. Mediální chaos nezmizí, ale lze v něm žít – pokud se naučíme přemýšlet samostatně a rozlišovat mezi tím, co nás informuje, a tím, co nás manipuluje. To je dovednost, která bude v budoucnosti stejně důležitá jako čtení nebo psaní.

Rozhovor vedla Markéta Beková,
šéfredaktorka magazínu EduRevue.

NÁPADY A INSPIRACE

